Journal of Social Sciences of Mus Alparslan University

**anemon**

Derginin ana sayfası: http://dergipark.gov.tr/anemon

*Araştırma Makalesi ● Research Article*

# Secularization in Turkish Education System

Ömer Faruk Darende*

**Abstract:** In the postmodern world, advancements in science, technology, and culture have significantly impacted religion, leading to changes in daily life. This has notably affected the education system. This study examines the Turkish Education System's historical shift towards religious values and how broader societal developments influence people's attitudes toward religious institutions in education. The research utilizes a qualitative approach, integrating literature review, document analysis, and comparative historical analysis of educational policies, laws, and curriculum reforms across four periods: the Ottoman era, early Republican period, military coups period, and post-2000 era. The findings reveal that secularization—reducing religion's public role—has significantly impacted Turkey's education system, yet religious values remain influential, especially in the current political climate. This article tracks the historical influence of religion on the Turkish Education System and examines how modernization and secularization have transformed this relationship over time amid historical, social, cultural, and political changes. It particularly highlights the interplay between religious values and education, emphasizing the evolution of this dynamic in light of significant developments. Ultimately, the article provides insights into how the secularization process, characterized by diminishing religion's societal role, has shaped educational policies and practices in Turkey.

**Keywords:** Sociology of Religion, Secularization, Religious Values, Modernization, Turkish Education System

## *Türk Eğitim Sisteminde Sekülerleşme*

**Öz:** Postmodern dünyada, bilim, teknoloji ve kültür alanındaki gelişmeler din üzerinde önemli bir etki yaratarak günlük yaşamda değişikliklere yol açmıştır. Bu durum, eğitim sistemini de önemli ölçüde etkilemiştir. Bu çalışma, Türk eğitim sisteminin dini değerlere doğru tarihsel dönüşümünü ve daha geniş toplumsal gelişmelerin insanların eğitimde dini kurumlara karşı tutumlarını nasıl etkilediğini incelemektedir. Araştırma, nitel bir yaklaşım kullanarak, Osmanlı dönemi, Cumhuriyet'in ilk yılları, askeri darbeler dönemi ve 2000 sonrası dönem olmak üzere dört döneme ait eğitim politikaları, yasalar ve müfredat reformlarının literatür incelemesi, belge analizi ve karşılaştırmalı tarihsel analizini bir araya getirmektedir. Bulgular, sekülerleşmenin, yani dinin kamusal rolünün azalmasının, Türkiye'nin eğitim sistemini önemli ölçüde etkilediğini, ancak dini değerlerin, özellikle mevcut siyasi ortamda, hala etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu makale, dinin Türk eğitim sistemi üzerindeki tarihsel etkisini izlemekte ve modernleşme ve sekülerleşmenin, tarihsel, sosyal, kültürel ve siyasi değişiklikler arasında bu ilişkiyi zaman içinde nasıl dönüştürdüğünü incelemektedir. Makale, özellikle dini değerler ve eğitim arasındaki etkileşimi vurgulamakta ve önemli gelişmeler ışığında bu dinamiğin dönüşümünü öne çıkarmaktadır. Sonuç olarak, makale, dinin toplumsal rolünün azalmasıyla karakterize edilen sekülerleşme sürecinin Türkiye'deki eğitim politikalarını ve uygulamalarını nasıl şekillendirdiğine dair içgörüler sunmaktadır.

Öğr. Gör. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu
ORCID: 0000-0003-2622-0565
**Cite as/ Atıf:** Darende, Ö. F. (2025). Secularization in Turkish education system. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *13*(3), 1458-1487. http://dx.doi.org/10.18506/anemon.1620702
**Received/Geliş:** ***15*** Jan/Ocak 2025
**Accepted/Kabul:** 03 Oct/Oct 2025
**Published/Yayın:** 30 Dec/Aralık 2025

e-ISSN: 2149-4622. © 2013-2025 Muş Alparslan Üniversitesi. TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde.

**Anahtar Kelimeler:** Din Sosyolojisi, Sekülerleşme, Dini Değerler, Modernleşme, Türk Eğitim Sistemi

## Introduction

In a rapidly changing and evolving world, the importance of education is increasing day by day. In this context, Turkey is also making updates in the field of education. The Maarif Model is an important step taken in this direction.The Türkiye Maarif Model, developed by the Ministry of National Education, is a contemporary educational approach that addresses students' acquisition of academic knowledge, values education, and skill-based learning within a holistic framework. The model seeks to balance cognitive, affective, and psychomotor domains, supporting both academic achievement and socio-emotional development. It emphasizes maintaining a balance between the transmission of national and spiritual values and universal principles. One of its main objectives is to equip students with 21st-century competencies such as critical thinking, problem-solving, communication, collaboration, and digital literacy. With its flexible structure that promotes interdisciplinary learning, the program aims to provide learning experiences tailored to students' diverse interests and abilities. In this respect, the Türkiye Maarif Model presents an innovative and holistic educational vision that seeks to both strengthen national identity and cultivate individuals capable of competing on a global scale.

The central problem addressed in this study is to examine the dimensions and mechanisms through which secularization—conceptualized as the declining influence of religion in modern societies—has shaped and transformed the Turkish Education System.The process of secularization in Turkey has diminished the role of religion in public institutions, aligning the country with Western ideals. Education emerged as vital for fostering national identity and modernization, serving as a key area for secular principles. The main problem of the research is to reveal in which dimensions and how secularization—defined as the decline of the influence of religion in modern societies—has affected the Turkish Education System.This study examines the historical trajectory of secularization in Turkish education and the evolving role of religion in schools amid social, political, technological, and economic changes. To ensure conceptual clarity, it is essential to distinguish between the terms 'secularization' and 'laicity'[12], which are often used interchangeably in Turkey despite their distinct meanings. Since its founding, the Republic of Turkey adopted laicity as a key principle, emphasizing the separation of religion and state. This significantly impacted education and daily life. While religion remained separate from state oversight, interventions in religious values showcased a complex relationship among politics, laicity, and religion in Turkey's modernization (Keyman, 2007).

Laicity traditionally means separating religious and worldly matters, with societies governed by laws instead of religious doctrines. It emphasizes that matters of faith, worship, and religious beliefs should remain within the domain of individual conscience, free from state intervention (Çağatay, 1978). The principle asserts that religious beliefs must not influence state governance, promoting freedom of belief and requiring state neutrality towards religions. This impacts human thought, emphasizing reason, individual intellectual freedom, and science over religious doctrines, highlighting rationality as fundamental to laicity. Contemporary societies exhibit laicity through a movement from religious norms to laws guided by reason, indicating societal progress. This distinction illustrates the difference between laicity, which separates religion and state, and secularization, which reflects the declining influence of religion in everyday life. However, when applied to the field of education, this distinction has been subject to debate. From an Islamic perspective, there are not only those who acknowledge a distinction between secular and religious modes of education, but also those who contend that such a distinction is incomplete. Critics of this dichotomy argue that, since God in the Qur'ān presents consistent, persuasive, accessible, and empirically grounded propositions and thereby designates reason as an arbiter, there can be no conflict between reason and the Qur'ānic message; rather, they constitute two complementary systems. In other words, given that God neither intended to reveal a text that suggests a conflict between

[1] For more detailed information you can read; Volkan Ertit (2014). "Birbirinin Yerine Kullanılan İki Farklı Kavram: Sekülerleşme ve Laiklik". *Akademik İncelemeler Dergisi* 9(1), 103-124.

reason and religion nor refrained from encouraging critical thought, it is maintained that a rigid separation between secular and religious education cannot be sustained. (Demir, 2024a: 218-219).[1]

"…The sociologist's first task must be to define the objects of his study so that both he and others can understand precisely what the subject entails" (Durkheim, 1982). Applying this to the case of secularization, one finds that the term carries varying connotations across contexts, particularly in Turkey. Moreover, defining something constitutes a part of possessing knowledge about it, since the purpose of formulating a definition is to establish a framework that is comprehensive of all its instances and exclusive of what does not pertain to it (Demir, 2024b: 49). To capture this specificity, Volkan Ertit defines secularization as the decline in the prestige of the supernatural sphere, including religion, and its diminishing influence on daily life (Ertit, 2019). In analyzing the impact of secularization on everyday life, it is important to dissect the meaning of the "supernatural sphere" mentioned in this definition, which includes religions and associated beliefs. A supernatural-centered perspective is characterized by placing belief or instinct at the core of interpreting and understanding daily events, relying on metaphysical explanations rather than empirical observation or experimentation (Ertit, 2019). This study will analyze secularization's manifestations in education and its societal implications.

A foundational concept in this study is education, shaped by societies and their histories. This complex process significantly influences individuals' lives, aiming to provide knowledge, skills, and training while fostering personal growth. Education, as a social institution, evolves with individual and societal needs, altering its purpose, content, processes, and duration. While methods of imparting knowledge vary across cultures, the essential need to educate new generations persists, guided by individual, societal, and universal demands (Uras, 2002). Education bridges past experiences with future aspirations, preparing individuals for a changing world. It promotes social cohesion and harmony, aiming to maximize potential and skills for productive contributions to families and communities, addressing immediate needs while fostering long-term progress.

Understanding Turkish societal values, such as education and religious beliefs, necessitates examining the historical context of the Ottoman Empire. Without this background, analyses may be flawed. Secularization in education stems from the pre-Republic era and its modern effects, while recognizing Islam's key impact on education, which began with the advent of Islam (Şanal & Alaca, 2023). The transition to structured education after the religious shift was a crucial milestone in education's evolution. The integration of Turkish and Islamic values significantly influenced education, as Islam emphasized the pursuit of knowledge. This transformation led to advancements in science, driven by figures like Al-Farabi and Avicenna, who contributed to Turkish culture. Madrasas, as centers of learning, played a pivotal role, exemplified by the Nizamiyya Madrasas established by Nizâmülmülk to train competent statesmen (Piyadeoğlu, 2018). The Ahi Organization significantly contributed to education and training in religious, moral, and vocational areas, focusing on four objectives: holistic individual development, preparing children for life, equipping members with professional skills, and fostering self-discipline, adaptability, and respect for others' rights (Erken, 1998). These historical milestones illustrate how the intertwining of religious and cultural values laid a robust foundation for the evolution of education in Turkish society.

In the Ottoman Empire, Islam deeply influenced life and education. However, it showed a more progressive approach to education compared to earlier periods, especially during advancements (Lewis, 2008). Religion was central to education, but worldly knowledge gained recognition. The Fatih and Süleymaniye Madrasas included subjects like medicine and mathematics, indicating a shift to natural sciences. However, this progress faltered during the Empire's stagnation, leading to a focus on religious instruction (Koçer, 1993). Educational practices in the Ottoman Empire shifted focus from observation and inquiry to afterlife preparation, prioritizing religious concerns over rational sciences.

[2] See Demir, Z. (2024). "Enbiyâ Sûresinin 22. Âyeti Bağlamında Allah'ın Vahdâniyet Önermesine İlişkin Müfessirlerin Mülahazaları ve Bunların Tahlili". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* (62), 204-223.

The Ottoman Empire's social structure was significantly shaped by religious traditions, influencing its education system which prioritized the afterlife over worldly concerns. Central to education were madrasas established by sultans, designed to cultivate leadership and civil service under Islamic principles. Rational sciences were part of the curriculum but varied by the sultan's priorities. To support madrasas and their teachers, muderris, sultans created charitable endowments called vakıfs, enhancing education quality and encouraging scholarly activities (Şanal & Alaca, 2023). As a result, 'vakıfs' played a pivotal role in sustaining and improving the educational infrastructure and have continued to exert a significant influence on the education system up to the present day.

In the Ottoman era, education transformed with developments like Sıbyan Mektepleri, primary schools that provided basic education. Also referred to as "Mahalle Mektepleri" in neighborhoods or "Taşmektep" for their stone structures, they taught reading, writing, religion, and arithmetic, focusing on moral development and literacy. The educational philosophy aimed to shield children from harmful influences while promoting good behavior (Halis, 1999). It is evident that religion and religious principles were central to the education provided in Sıbyan Schools.

In the Ottoman Empire, Enderun was an educational institution separate from madrasas, using an apprenticeship-mastership model tied to the palace. It prepared individuals for military and palace roles, with graduates being highly skilled. Advancement was selective, and those not meeting standards were quickly assigned as unqualified soldiers (Akkutay, 1984). Also referred to as the Palace School (Mumcu, 1996), Enderun was established to cultivate statesmen and integrate non-Muslim populations into the administration, thus strengthening the state's political and military power. Children from non-Muslim communities were educated to become civil servants (Cihan, 2007).

The Ottoman Empire, from its rise to its fall, was deeply involved with foreign cultures due to its conquests. Though it was once dominant in these interactions, after losing power, it increasingly became influenced by others rather than being an influencer itself (Giray, 2024). These interactions significantly changed the political, social, and cultural landscape of the empire. Relations with Western nations spurred modernization, helping the Ottomans adopt reforms to boost technological advancements, strengthen their economy, and tackle internal challenges (Kabaş, 2021). The reforms involved updating the education system, legal modernization, and military changes. The Ottoman administration aimed to enhance bureaucratic efficiency using Western models to compete with Western Powers (Kadıoğlu, 2021). The empire's engagement with Western secularization occurred as the administration sought innovation after defeats, starting with military reform.

After military defeats in Europe, the Ottoman Empire initiated reforms to modernize its military and education, inspired by the French model. The Tanzimat Edict of 1839 began these changes, with Sultan Abdülmecit's 1845 edict highlighting the need for education among the populace, stressing vocational training, combining secular and religious content, and establishing schools nationwide (Akyüz, 1985). The Tanzimat reforms established schools throughout the empire, integrating secular subjects such as history, geography, and mathematics with religious studies. Advancements included teaching aids like blackboards and maps. The education system had various levels (sıbyan Mektepleri, iptidai Mektepleri, rüştiyeler, idadiler, sultaniler), and corporal punishment was prohibited. Vocational schools were created to train teachers outside of madrasas (Berker, 1945).

The Tanzimat reforms promoted secular education by introducing secular subjects into the curriculum, creating a dual system of Sıbyan schools for religious education and Usul-ü Cedid schools using modern methods. Usul-ü Cedid Schools initiated educational secularization with curricula that included religious studies, history, geography, and math. However, Abdul Hamid II's abolition of the 1876 constitution in 1878 resulted in more schools but lower quality, with history and geography replaced by increased religious instruction (Unat, 1964).

In 1908, the proclamation of Constitutional Monarchy II reinstated the 1876 Constitution. This era saw a growing belief that the empire's salvation relied on education, leading to significant reforms. By 1913, primary education became mandatory with the "Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-u Muvakkat-i," merging primary and secondary schools and extending primary education from three to six years. The

law also included provisions for establishing kindergartens and, for the first time, integrated secular subjects such as painting, physical education, and music into the curriculum (Akyüz, 1985).

With the establishment of the Republic of Turkey, efforts were made to create a secular and democratic education system. In 1928, the removal of Islam as the state religion marked the start of a shift towards laicity, ensuring freedom of religion, science, and thought. The Religious Culture and Moral Knowledge course became optional, and Atatürk's secular ideology influenced state policies through legal reforms. This represented a significant turning point for Turkey and had implications for other Islamic societies as well (Karasar, 1981).

Madrasas closed with the Law on Tevhid-i Tedrisat on March 3, 1924, centralizing educational institutions under the Ministry of National Education, ending the madrasa system, and modernizing religious education. Secular education efforts persist, with the 1982 Constitution mandating elective religion classes. There was a notable increase in the number of religious educational institutions, with Imam-Hatip schools growing from 7 in 1951 to 107 in 1990, and debates arose over the balance between positive science courses and religious studies in high schools (Koyuncu, 2023). For instance, some recent discussions have pointed out that ideas from thinkers like Durkheim, Comte, Voltaire, Darwin, and Freud could be harmful to young minds, which might explain why philosophy classes were made optional. Additionally, religion teachers often take on roles in teaching English, History, and Geography. Despite the continued existence of the Law on the Unification of Education, there have been calls to transfer the management of Quran courses to the Presidency of Religious Affairs (Çelenk, 2008).

The shift in Turkish education from a religion-based to a science-oriented approach was a lengthy process that mirrored Turkey's democratization. Various changes have had lasting impacts on society, with religion playing a significant role in social transformation. The transition from the Ottoman Empire to the Republican era introduced scientific, technological, and cultural advancements that dramatically altered Turkish society, especially regarding religion, influencing all aspects of daily life. Therefore, the relationship between educational policies, curricula, and religion was crucial during this period of development. The modernization efforts of the Republican era led to profound reforms in the Turkish Education System and made the process of secularization evident (Yaşar & Asal, 2022).

After the Ottoman Empire collapsed and the Republic of Turkey was established, major changes occurred in various aspects of life, especially in education. The Empire, a rich cultural cradle, significantly impacted culture, art, architecture, and governance, which continued to influence the Republic of Turkey. These influences can be seen in the foundational values of the Turkish Education System, even if they are expressed under different terms (Tulumbacı, 2023).

The process of secularization and globalization in Turkish society truly took shape through the "secular society" movement led by Mustafa Kemal (Aycan, 2005). Secular education was vital for developing a new generation capable of independent thought and critical analysis, excelling in science, philosophy, art, and the economy, free from superstition. The Republican era aimed to reduce religious influences in education, promoting a system based on scientific principles. Recent Turkish education reforms have furthered this secularization process.

Secularization, generally defined as the diminishing influence of religion in social, cultural, and political life and the shift of the state toward a more secular framework, signifies both the evolution of the social structure and efforts to align with modern educational ideals in the Turkish Education System (Kirman, 2005). To adapt to the 21st century and the information age, the Turkish Education System is becoming more democratic, diverse, and modern. Secularization includes reducing religious elements while promoting scientific and critical thinking and instilling universal values in students. This article examines the historical context, current state, and future impacts of secularization in Turkey's education system, evaluating the benefits and challenges it presents for Turkey's global position. Secularization is a transformative process embodying society's broader values and preparing future generations with a contemporary outlook.

This article explores the relationship between religious values and the Turkish Education System, analyzing its evolution in response to major historical, social, cultural, and political changes. It investigates how the Education System, transformed since the Republic's establishment, has been influenced by these religious values and practices.

### Objective

The purpose of this article is to examine the influence of religious values on the Turkish Education System throughout its historical development, with a particular focus on the process of secularization. The article also aims to interpret the evolving relationship between religion and education in Turkey and to highlight the role of religious values in shaping educational policies, teaching practices, and societal views on the institution of religion.

This article examines the evolving relationship between religious values and the Turkish Education System, shaped by historical, cultural, social, and political forces. It highlights the impact of secularization—characterized by a declining role of religion—on Turkey's educational policies. The article connects global trends of secularization with Turkish dynamics, contributing to the discourse on the interaction of religious values and secularization in education. As society becomes increasingly postmodern, understanding the influence of religion on Turkey's education offers insights for adapting educational systems to meet both secular and religious needs. This has implications for policymakers, educators, and scholars seeking to understand or shape the future of education in Turkey and similar contexts.

In summary, the scope of this research project is to conduct a thorough investigation into how religious values have shaped and been shaped by the Turkish Education System across key historical periods, with a particular emphasis on secularization and its implications for educational policies and practices.

## Method

Analyzing primary sources like educational policies, laws, and reports is crucial for researchers tracing changes in the Turkish Education System over time. Document analysis highlights key legal and policy shifts regarding religious education and secularization from the Republic's establishment to today. It examines how educational reforms have included or excluded religion in various historical contexts. This approach also sheds light on the political motivations behind reforms and their effects on religious education. Historical analysis contextualizes the Turkish Education System's responses to religion amid broader social, political, and cultural changes, tracking the influence of religious and secular ideologies across different regimes, including the Ottoman Empire, early Republic, and modern Turkey.

## Findings

### From 1923 to 1946

In the early years of the Republic, significant changes took place, including educational reforms, modernization efforts led by Mustafa Kemal Atatürk, attempts to minimize religious influences in education, the introduction of compulsory and free primary school education, and the establishment of a secular curriculum (Demir, 2021). From 1923 to 1946, the Turkish Education System experienced major transformations as part of the Republic's broader modernization and Westernization initiatives (Erzin, 2021).

The newly established Republic, aiming for national unity and a place among modern civilizations, quickly moved to overhaul the Ottoman education system as part of its modernization efforts. Mustafa Kemal, who consistently emphasized the importance of national culture, implemented the Tawhid-i Tedrisat (Unity of Teaching) Law on March 3, 1924, to address the duality and division

between schools and madrasas that had existed in the Ottoman era (Tak, 2023). To create a modern and progressive education system, madrasas were closed, and all schools were placed under the Ministry of National Education. This move unified educational institutions under a single framework, giving education a national character. The law also established Turkish as the language of instruction. Additionally, the adoption of laicity in education, the closure of religiously affiliated educational institutions, and the restructuring of the education system with a national approach are seen as key indicators of the secularization process (Taşdöven, 2013).

After the Republic was declared, schools were established in villages and towns to boost literacy, and students were provided with free books and stationery. The importance of planning, organizing, and overseeing education and teaching was emphasized, and foreign schools were shut down to nationalize the Turkish Education System. The influence of foreign educational systems from the Ottoman era was diminished as Turkey developed its own national education system focused on secular, scientific, and national values (Savut & Yılmaz, 2020). The closure of religious educational institutions and the establishment of a state-controlled secular education system were significant milestones during this period. The abolition of the madrasa system achieved educational unity and restricted religious education to schools adhering to modern education practices, removing a major barrier to a secular education system. Additionally, tekkes and lodges were closed during the Republican era to minimize religious influence in education, marking a shift towards a secular, non-religious education system (Sağdıç, 2024).

The Law on the Organization of Education, passed on March 2, 1926, was crucial for secularization in Turkey. It diminished religious influence by placing religious schools under state control, promoting secular education and state neutrality in religion. This law enhanced the powers and responsibilities of the Ministry of National Education, leading to the centralization of the education system and setting the foundation for a secular education framework. It facilitated the establishment and growth of modern, secular schools (Öztunç, 2020). Schools focused on philosophy, science, and culture were created, promoting non-religious curricula. This law significantly advanced secular education by replacing traditional religious institutions with modern, science-oriented ones. This move reflected Mustafa Kemal's vision of a secular state and was crucial in the secularization of both the education system and broader societal structures (Kızılkaya, 2014).

One of the key reforms introduced by the Law on the Organization of Education was the removal of religious subjects from school curricula (Bolat, 2011). This change significantly established a secular education system by removing religious courses, reinforcing the state's commitment to scientific and cultural learning. The law accelerated secularization and transformed education into a source of modern, scientific perspectives. This shift fostered a Turkish national identity grounded in the values of the modern nation-state, promoting secular nationalism in education. This transformation made education a means of cultivating national unity and identity, separate from religious influence (Gülşen, 2024).

The Law on the Organization of Education included provisions that promoted women's education, encouraging them to take a more active role in society. Women's right to education played a crucial role in the secularization process. Secular education policies ensured that women received an education in scientific and cultural fields without religious limitations, representing a major step toward social equality and empowerment (Şallı, 2022). Under this law, curricula were developed and implemented with a focus on scientific and secular principles, free from religious doctrines. The teaching programs emphasized rational thinking, scientific inquiry, philosophy, and social sciences, aiming to provide children with an education that was independent of religious beliefs (Kurt, 2016).

In 1928, under Mustafa Kemal, the switch to the Latin alphabet transformed the Turkish language and significantly affected social, cultural, and religious life. This change revised the educational curriculum and altered student literacy methods. Aiming to increase literacy, it was an effort to reduce religious influence in a secular context, reinforcing the state's secularization agenda. This change also led to a rapid increase in literacy rates and strengthened the push for equality and modernization in

education (Şimşek, 2023). It played a key role in secularization by diminishing religious influence in education and fostering scientific thought. Adopting the Latin alphabet further aligned Turkey with the West, promoting integration with secular and scientific frameworks.

In 1930, Turkey introduced compulsory primary education for the first time (M. Çelik & Gündoğdu, 2007). This law mandated that children aged 6 to 14 receive state education, enhancing the focus on youth education. It allowed the state to gain more control over society and disseminate its ideological views through secular education. The goal was to reduce religious influences and promote scientific thinking. By introducing compulsory primary education, the state solidified its control over the education system. The number of religious schools declined as state-run institutions with secular, scientific curricula emerged. This change reinforced the secular education foundations and strengthened the state's influence, gradually eliminating religious teachings from schools.

The creation of Village Institutes was a significant reform that played an essential role in promoting secularization and improving education in rural areas in Turkey. These institutes were pivotal in advancing Atatürk's vision of a secular, modern, scientific, and community-focused education system. Their efforts contributed to elevating educational standards in rural communities by teaching skills related to agriculture, farming, and animal husbandry alongside general education (Közleme, 2021). The early Republican era marked a departure from the Ottoman Empire's religious education. Village Institutes focused on secular subjects like mathematics, natural sciences, literature, and geography, omitting religious teachings. This shift demonstrated the state's commitment to a rational, scientific education system in rural areas.

The University Reform of 1933 significantly advanced the secularization of Turkish education, modernizing Istanbul University and integrating Western scientific ideas while removing religious influence. As a result, Istanbul University became a secular educational institution (Zaim, 2011). This transformation allowed the education system to shift towards a structure rooted in scientific principles and free from religious influences. The reform restructured university faculties to reflect a secular approach, emphasizing scientific and intellectual methods over religious teachings. It replaced madrasa-style education and religious courses from the Ottoman period with modern scientific disciplines, facilitating the introduction of Western scientific progress to Turkey. This shift marked a clear sign of secularization, creating an environment free from religious, political, and ideological pressures, enabling faculty to focus on research based on scientific evidence and think more freely.

Boarding Primary Schools (YİBO) significantly advanced secular education in Turkey, especially in the Republic's early years. They sought to modernize education and provide equal access to rural children, teaching them within a secular framework free of religious influence. The curriculum reflected a scientific, modern approach that minimized religion's role in education. Additionally, they promoted gender equality by providing equal educational opportunities for both boys and girls (Sesli, 2020). YİBO schools in rural areas challenged male-dominated norms and emphasized girls' education, promoting gender equality and a progressive approach.

**From 1946 to 1983**

The period from 1946 to 1983 marked significant political and social shifts in Turkey, starting with the transition to a multi-party system. This era experienced political instability and international influences that pushed secularization in education. While educational policies reflected these changes, various ideological movements sometimes resulted in tensions about the secular nature of education. Following World War II, Turkey began transitioning to a multi-party system with the 1946 elections. The Democratic Party (DP) rose to power, emphasizing religious values and education, particularly influenced by rural voters. This inclusion of religious elements complicated the secularization process, creating a more diverse political landscape and expanding freedoms. Although the DP didn't reverse secularization, it implemented policies promoting religious education. To address the rural electorate's sensitivities, the party enhanced religious education, shifting away from strictly secular frameworks. Measures included adding religious courses in schools and increasing imam hatip institutions.

The rise of imam hatip schools indicated the influence of the multi-party system on education. Originally created for religious education, these schools challenged secular education. The Democratic Party (DP), backed by religious communities, promoted their growth, disrupting the secular education system. Incorporating courses on religious culture and ethics marked a significant shift from established secular principles. Policies from the DP government that prioritized teaching the Qur'an and religious studies further highlighted this development alongside secular education.

The 1960 coup and the 1961 Constitution played a significant role in redefining Turkey's educational policies, alongside broader political, social, and legal changes. These events helped make secularization in education more structured and reduced the influence of religion within the educational system. One of the main aims of the coup was to move away from the religious education policies of the previous administration and shift the educational approach to align more closely with the foundational principles of the Republic (Özkul, 2023). Although religious education continued to be regulated by the state, it faced stricter oversight after 1960. The government increased its supervision of religious schools and imposed limits on the number of imam hatip schools and Qur'an courses.

In the early 1960s, post-coup governments reinforced secularization in education as a key policy principle. The 1961 Constitution emphasized the state's secular nature and the need to separate religion from state functions, reflected in a reduced religious presence in the education system. State control remained strong, with religious education being optional and offered only in certain schools. This shift accelerated the secularization of the education system (Yıldız, 2009). The education system was redesigned to align with modern frameworks, promoting contemporary teaching methods. A scientific approach took precedence, reducing religious influences. Emphasis shifted to natural and social sciences, fostering inquiry, critical thinking, and secular ideologies. Coeducational schools emerged, along with initiatives to address gender inequality.

The Primary Education and Training Law No. 222, enacted in 1961, was notable as the first law dedicated specifically to primary education. This legislation extended the compulsory education period to 8 years, covering the ages of 7 to 14 (5+3). It required that the first five years be completed in primary schools, followed by three additional years in supplementary courses and classes (Günkör & Demir, 2017). This law emphasized a curriculum centered on scientific and secular education while promoting private sector involvement. It allowed private entities to create educational institutions, fostering diversity. The Boarding Primary Regional Schools project aimed to modernize and secularize education for students.

The 1971 Memorandum, a military intervention, occurred amid heightened student activism and conflicts between factions, underscoring social engineering. During this time, education experienced intensified secularization, with policies supporting social engineering goals. Secularization aimed to reduce religious education significantly; it aimed to influence the social structure through ideological and social engineering measures (Aydoğan, 2017). There was a growing focus on Western culture and secular values, promoting Western scientific thinking and education, while religious beliefs were marginalized. This secularization in education paralleled broader Westernization and modernization trends.

The curriculum and number of Imam Hatip schools were regulated to align with state ideology, maintaining mandatory religious education while adopting a more secular tone. Religious instruction became neutral and cautious, moving away from strict dogmas. This secularization aimed to limit religious beliefs and suppress certain ethnic and cultural identities, marginalizing those viewed as socially undesirable. Following the memorandum, measures were taken to exert strict control over student movements, particularly in universities, with the aim of shaping students into individuals loyal to the state, regardless of their political leanings, whether left-wing or right-wing (Bağcı, 2021). Education became a means of instilling the state's cultural and social values in youth. Notable changes included the introduction of a headscarf ban in universities, increased pressures on students, teachers,

and academic staff, and developments that strayed from the principle of educational equality, all of which were part of the broader secularization policies (Göçgün & Kaya, 2023).

**From 1980 to 2002**

Between 1980 and 2002, Turkey's education system changed significantly due to social and political shifts, particularly following the 1980 Military Coup, shaping secularization. The coup underscored the importance of secularization, which involves reducing the role of religion in both societal and individual life, including the state's and education system's separation from religious influence (A. Çelik & Koçal, 2020). Efforts to reduce religious content in education were prioritized, with stricter secular policies and measures to limit religious schools under military oversight. While religious education was made compulsory, its curriculum and teaching methods were adjusted to align with secular principles and remained under state control (Çelenk, 2008).

In 1981, legal reforms aimed to reduce religious elements in Imam Hatip schools, limiting student admissions and shutting down some religious schools. The curriculum prioritized scientific and evolutionary views, promoting a secular educational approach. While religious education remained part of the curriculum, its scope was confined to fundamental religious knowledge and moral teachings (Kartal, 2020). After the 1980s, scientific education and a technocratic approach enhanced secularization in schools. Atatürk's laicity principle aimed to reduce religious influence and uphold state-religion separation. Political changes following the coup, such as the introduction of the "National Education Basic Law," underscored the commitment to a secular direction in education (Bahçekapılı, 2012).

Since the late 1980s, Turkey's economic reforms and globalization influenced its education system. As the state reduced its role and the private sector grew, private schools expanded significantly. These institutions often adopted a secular approach, reflecting global neoliberal policies emphasizing "efficiency," "market orientation," and "individual success" in education. While some private schools began offering religious education, the overall trend in education continued to lean towards secularization, differing from the secular approach of public schools (Göbel, 2023).

The 1990s in Turkey saw a rise in religious movements, sparking debates on secularization in education amid Islamist opposition. The Welfare Party's emergence in the mid-1990s amplified the efforts of religious political groups to shape the education system, resulting in significant growth of imam hatip high schools and religious institutions. Despite this, the state maintained its secular stance on education, prioritizing the principle of laicity within the education system (Eskicumalı, 2014).

As Turkey pursued economic and political liberalization, it focused on improving preschool education, technical training, and teacher education, notably through the "Education 2000 Project" launched in 1997. This led to privatization and transformation, increasing private schools and tutoring centers alongside public institutions by the late 1990s (Yirci & Kocabaş, 2013). The focus on scientific progress and technological advancements promoted educational programs in technical disciplines, enhancing scientific thinking. In higher education, there was an increased emphasis on laicity, diminishing religious influence. University reforms fostered greater freedom in student clubs and activities, exposing students to diverse ideas and cultures, distancing them from religious norms. The need for students to participate in religious practices decreased in educational settings (Uçar & Sayın, 2017).

Religious culture and moral knowledge courses were revised to emphasize universal values. The focus in religious education shifted to scientific principles and general ethics, highlighting Turkish revolutionary history and reforms. This led to reduced religious content and increased attention on secular values. The reduction in the weekly hours dedicated to these courses also signified a move towards secularization (Koca, 2023). Student-centered teaching methods enhanced individual skills, fostering critical thinking and new perspectives. Additionally, educational institutions were given more autonomy, enabling them to design their own programs and manage operations more efficiently (Çalışkan, 2019).

The headscarf issue in Turkey has a complex history. From 1980 to 2002, a ban was enforced in some state schools to limit religious symbols and maintain a secular stance. This prohibition aimed to encourage students to adopt secular norms, leading to a reduction of religious symbols and practices in educational settings (Baş, 2021). The modernization of society, characterized by a decreased emphasis on religion in daily life and optional religious education in schools, reflects the secularization process.

By the early 2000s, Turkey's education system was rooted in secular principles, but debates on religious education grew. The 2001 Education and Instruction Law expanded religious education institutions and reinforced its role in state schools. After the 2002 elections and the AKP's rise, the balance between secularization and religious education shifted (Keyifli, 2013). The AKP's policies began to incorporate more religious themes into education, although these changes were more evident in the following decade, particularly during the 2010s.

**From 2002 to the Present**

After 2000, countries worldwide modernized education policies to tackle economic, social, and technological changes, improve student outcomes, and promote equality. In 2002, after the AKP came to power, Turkey revamped its primary and secondary education curriculum, emphasizing innovative approaches and technology-based learning (Balcı, 2021). The secularization of education in the 1980s and 1990s saw a decline in religious influence, but the AKP era reignited discussions, incorporating more religious elements and blending values.

In the early AKP government years, signs emerged suggesting a slowdown or reversal of secularization in education. The AKP lifted the headscarf ban in universities, which later extended to other educational areas by the 2010s. This shift challenged the secular education framework. The increase in Imam Hatip schools, focused on religious education, initially appeared to hinder secularization. However, it became clear that while religious themes in primary and secondary history and literature classes contrasted with secular methods, overall secularization persisted (Akboğa, 2020).

The government's promotion of Imam Hatip schools has increased religious education, at times replacing secular schools. This trend, influenced by a certain societal group, doesn't imply a total end to secularization. Although the AKP's reforms stressed religious values in education and bolstered religious institutions—seen by some as a regression from secularization—the education system still exhibits secular traits. The blend of religious values and diminished secular principles in scientific teaching raised alarms about religious education's impact on laicity. However, signs of secularization persisted, indicating that religious belief can still change (Argın, 2020).

In the early 2000s, the headscarf ban in universities was enforced as part of Turkey's secular education system. The AKP's 2008 proposal for a constitutional amendment against this ban was opposed by the Constitutional Court, intensifying debates on secularization through the mid-2010s. By 2010, the ban started to lift gradually, with complete removal in 2013. This shift demonstrated that secularization could embrace diverse beliefs, making the process more inclusive. The rise in headscarf-wearing students highlighted a growing tolerance for religious diversity, allowing laicity and religious identities to coexist (Şanlı & Coşğun, 2020).

Since the early 2010s, the AKP's education policies have increasingly emphasized religious education, complicating secularization. The 4+4+4 education system, launched in 2012, transformed Turkey's education by extending compulsory schooling to 12 years and allowing earlier religious education. Post-2015, secularization became more complex as religious teachings were further integrated into the curriculum to foster a "modern religious" generation (Köse, 2015).

The 2017 curriculum change signified a major shift from secularization by integrating more religious education elements. The curriculum's removal of terms like Kemalism raised debates on the decline of laicity in education. The late 2010s saw the headscarf ban lift in schools, culminating in a

2018 regulation that allowed headscarves in state schools, marking a transition towards a more religiously integrated educational system (Yılmaz & Akçay, 2021).

The secularization process in education reflects societal changes and growing opposition as religious sensitivities rise. Young people's identities, shaped by religious values, have led to resistance against secularization. Conversely, Turkey shows a shift in attitudes toward religion, indicating secularization trends in education. A significant portion of society now holds more neutral or critical views on religion, underscoring this transformation (Yapıcı, 2009).

## Discussion

The results of this investigation shed light on the intricate and non-linear evolution of secularization within the Turkish Education System, illustrating that it should not be perceived as a finalized undertaking but rather as a dynamic and contested phenomenon intricately linked to the nation's political dynamics. A historical examination spanning from the Ottoman period to contemporary times reveals that the interplay between religious values and education in Turkey is marked by enduring tension, reflecting a fluctuation between the extremes of rigorous laicity and the reemergence of religious components, rather than a simple, irreversible progression toward secularism.

The early Republican period (1923-1946) represents a critical juncture in the implementation of a state-led, top-down model of secularization. Evidence indicates that initiatives such as the Law on Tevhid-i Tedrisat (1924), the transition to the Latin alphabet (1928), and the creation of Village Institutes played essential roles in the dismantling of the Ottoman religious educational framework and in the establishment of a centralized secular system designed to cultivate a modern national identity. This era effectively institutionalized laicity as a core principle, thereby delineating the boundaries between religious entities and the state's educational framework. Nevertheless, the subsequent periods illustrate that this separation did not eliminate the societal demand for religious education; rather, it altered and constrained its expression within the public sphere.

The transformation to a multi-party system between 1946 and 1983 represents a significant turning point, revealing the inherent limitations of imposed secularization within a democratic framework that is attuned to the preferences of the electorate. The emergence of the Democratic Party and the subsequent proliferation of Imam-Hatip schools highlight the continued influence of religious values, particularly among rural populations, as a formidable societal force. The government's endeavor to appropriate and regulate religious education through these institutions resulted in a bifurcated system that endures to this day. This epoch emphasizes a crucial notion: when political legitimacy is increasingly associated with the collective will of the populace, the strictly secular paradigm characteristic of the single-party period becomes vulnerable to transformation.

The period of military interventions from 1960 to 1980, along with the subsequent coup-related chronology post-1980, further complicated the existing narrative. Although these regimes reinforced the official state ideology of secularism and sought to diminish the influence of religious educational institutions, their strategies frequently embodied a different kind of ideological manipulation. The incorporation of mandatory Religious Culture and Moral Knowledge courses into the constitutional framework in 1982, despite being presented in a state-regulated and ostensibly "neutral" format, manifests a significant contradiction. This initiative can be interpreted as a secularizing action in that it placed religious education firmly under stringent state oversight, yet it simultaneously (re)integrated religious instruction into the fundamental curriculum for all students. This development effectively undermined the strictly secular paradigm established in the early Republic.

The most significant transformations have taken place from 2002 to the present, during the tenure of the AKP. The evidence indicates that the secularization process has not only stagnated but has been purposefully restructured. Initiatives such as the repeal of the headscarf prohibition, the enhancement of the Imam-Hatip school network, and the educational reforms implemented in 2012 (4+4+4) and 2017 exemplify a systematic reintegration of religious principles within public education. This development

signifies a shift from a framework of laicity, which prioritizes the separation of religion from governmental affairs, towards a framework of moderate secularization, wherein religious identity is allowed a more prominent and impactful presence in the public domain, including educational institutions. This trend resonates with a broader global dynamic in which modernization does not imply the eradication of religion but rather its reinvention and re-emergence in the public arena.

The primary focal point of discussion that emerges pertains to the evolving interpretation of "secularization" specifically within the Turkish milieu. The conventional definition—which postulates a diminishing influence of religion in the public sphere—does not adequately encapsulate the Turkish experience. Rather, the evidence aligns more closely with Ertit's (2019) conceptualization, which emphasizes the decline in the esteem associated with the supernatural realm. In the context of Turkey, despite a reduction in the institutional authority of religious entities, the "prestige" attributed to religious identity and values has shown considerable variability, with a pronounced resurgence observed in recent decades. This phenomenon indicates that secularization in the realm of education should not be viewed as a linear progression, but rather as an ongoing negotiation involving state ideologies, societal values, and political dynamics.

Moreover, this research emphasizes the intrinsic difficulty of reconciling the principle of secularism with the right to religious expression. The initial Republican framework placed a strong emphasis on secularism, occasionally to the detriment of personal religious liberties. In contrast, the modern framework, which broadens religious freedoms, engenders apprehension among secular factions regarding the diminishing of secularism and the prospect of a government-endorsed religious orthodoxy. Consequently, the discourse has evolved beyond merely addressing the existence or nonexistence of religion in educational institutions to examining the character of its presence and the equity of the balance achieved.

In summary, the case of Turkey illustrates that the educational framework serves as a central arena for the contestation of differing interpretations of national identity. The secularization of the Turkish educational system can be comprehensively analyzed as an ongoing and dialectical phenomenon, influenced by the persistent conflict between the Kemalist tradition of secularism and the sustained prominence of religious principles within Turkish society. The future dynamics of this interaction will probably hinge upon the ongoing democratic discourse addressing this tension, with the objective of achieving an inclusive educational system that honors both the tenets of a secular state and the wide array of religious and philosophical beliefs held by its populace.

## Conclusion

This study aims to explore the impact of religious values on the Turkish Education System from a historical standpoint and to examine how secularization processes have affected this system. It seeks to understand how educational policies, from the establishment of the Turkish Republic to the present day, have influenced religious values and the role of religion in society, with a brief look at Ottoman education. The historical analysis highlights that although the Turkish Education System was initially rooted in religious principles, it gradually moved toward a more secular orientation following the establishment of the Republic. This shift has been part of a broader response to secularization movements in modern societies, which aimed to diminish the influence of religion on public institutions, including education.

Following the establishment of the Republic, initial efforts to secularize education were evident in the limitation of religious education and the promotion of secular schooling. However, after the 1980s, as religious values began to re-emerge in society, the secularization process in education became more intricate, prompting a search for equilibrium between religious and secular aspects within the education system. Periodic changes in educational policies that considered religious sensitivities have fostered a dynamic that continuously reshapes the interplay between secularization and religion in education.

The Turkish Education System has been shaped by both religious values and secularization processes, which have significantly influenced the role and function of religion in Turkish society's educational landscape. This study indicates that the education system in Turkey is in a constant state of transformation, responding to both internal and external pressures related to religious values and secularization. Secularization in education goes beyond being just a theoretical shift; it represents a broader societal and cultural change. Ultimately, the evolution of the Turkish Education System illustrates the complex relationship between religious values and secularization within the context of modernization. From the Republic's early years, when religion played a key role in guiding educational policies and practices, to the gradual movement toward secularization as part of modernization efforts, the system has seen major changes. While religion was once deeply embedded in education, the secularization process, spurred by internal reforms and global trends, has gradually diminished its influence in school curricula and structures. Nonetheless, the tension between religious and secular influences continues to be a defining aspect of Turkish society, embodying the larger struggle between tradition and modernity.

As we look to the present, the Turkish Education System continues to navigate the complexities of religious and secular influences, experiencing periods of renewed religious impact alongside the push for modernization. The effects of secularization are apparent, yet religion still plays a nuanced and multifaceted role in both education and society. This study highlights the importance of viewing these historical shifts within their cultural and political context, providing valuable insights into the ongoing interaction between secular and religious ideologies in shaping Turkey's educational landscape. The key challenge is to strike a balance that promotes an education system which respects religious diversity while maintaining the principles of laicity and inclusivity in an increasingly globalized world. In this regard, aligning both religious values and the secular educational framework with the educational needs of society is essential for creating a more inclusive and balanced system. An approach that embraces diverse perspectives will be crucial for fostering an inclusive and forward-thinking education system for future generations.

Rather than a strict separation, a more flexible approach can be adopted, offering students a choice between secular and religious educational pathways without compromising the broader educational goals of scientific and critical thinking. It is important to foster an education system that promotes tolerance, pluralism, and understanding of different religious and cultural perspectives. A curriculum that combines secular ethics with respect for religious values can help address the moral and spiritual needs of students without compromising the educational goals of modernization and secularization. The Turkish Education System should remain adaptable to the evolving social and political landscape. With ongoing debates about the role of religion in public life, education policies should be open to revisiting and revising the balance between religious and secular content based on the needs of society. Public dialogue about the role of religion in schools should be encouraged, providing an opportunity for diverse voices to contribute to the shaping of education policies. This could involve consultations with educators, religious leaders, and civil society organizations to ensure that educational reforms reflect the values and aspirations of Turkish society.

In conclusion, the Turkish Education System's relationship with religion is complex and multifaceted, shaped by historical, political, and social forces. The future of education in Turkey will likely continue to be influenced by debates over secularization and religious identity, requiring a thoughtful and flexible approach that balances modernization with the diverse needs of society.

## Disclosure Statements

**1. Declaration of the contribution of the researchers:** XXX, the author of this article, is 100% responsible and sole right holder for the preparation, research design, writing, data collection, analysis and editing of this article.

**2. Conflict of interest:** There is no conflict of interest.

**3. Ethics Report:** Since there is no violation of human or animal rights in this research article, ethics committee approval is not required.

**4. Research Model:** This research article offers valuable insights into how the process of secularization—characterized by the diminishing role of religion in modern societies—has impacted educational policies and practices in Turkey. A comprehensive review of existing academic literature, historical documents, and previous research studies on the relationship between religion and education in Turkey would help provide a theoretical framework and contextualize the study within existing scholarly debates. Analyzing primary sources, such as official educational policies, laws, curriculum changes, and government reports, would allow the researcher to trace the formal shifts in the Turkish Education System over time. Examining the evolution of education policies, including reforms and decrees, would provide a detailed understanding of how religion has been incorporated or excluded from the education system in different historical periods. Given that the article spans multiple historical periods, historical analysis would be crucial to contextualize the Turkish Education System's responses to religion within broader social, political, and cultural changes. Comparing different periods of the Turkish Education System (e.g., during the Ottoman Empire, the early Republic, the military coups, and the post-modern era) would provide insight into the shifts in educational practices and the influence of religious values.

**5. Disclosure:** The scope of the research project described focuses on examining the evolving relationship between religious values and the Turkish Education System across different historical periods.

# TÜRKÇE SÜRÜM

## Giriş

Hızla değişen ve dönüşen dünyada eğitimin önemi her geçen gün artmaktadır. Bu bağlamda Türkiye de eğitim alanında güncellemeler yapmaktadır. Maarif Modeli, bu doğrultuda atılmış önemli bir adımdır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen Türkiye Maarif Modeli, öğrencilerin akademik bilgi edinimleri, değerler eğitimi ve beceri temelli öğrenmelerini bütüncül bir çerçevede ele alan çağdaş bir eğitim yaklaşımıdır. Model, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlar arasında denge kurmayı hedefleyerek hem akademik başarıyı hem de sosyo-duygusal gelişimi desteklemektedir. Millî ve manevi değerlerin aktarımı ile evrensel ilkeler arasında denge gözetilmesine önem vermektedir. Temel amaçlarından biri, öğrencilere eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim, iş birliği ve dijital okuryazarlık gibi 21. yüzyıl becerileri kazandırmaktır. Disiplinler arası öğrenmeyi teşvik eden esnek yapısıyla program, öğrencilerin farklı ilgi ve yeteneklerine uygun öğrenme deneyimleri sunmayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle Türkiye Maarif Modeli, hem ulusal kimliği güçlendirmeyi hem de küresel ölçekte rekabet edebilecek bireyler yetiştirmeyi hedefleyen yenilikçi ve bütüncül bir eğitim vizyonu ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın ele aldığı temel sorun, sekülerleşmenin—modern toplumlarda dinin etkisinin azalması olarak kavramsallaştırılan—Türk Eğitim Sistemini hangi boyutlar ve mekanizmalar aracılığıyla şekillendirdiğini ve dönüştürdüğünü incelemektir. Türkiye'deki sekülerleşme süreci, dinin kamusal kurumlar içindeki rolünü azaltmış ve ülkeyi Batılı ideallere yakınlaştırmıştır. Eğitim, ulusal kimlik ve modernleşmeyi geliştirmek için önemli bir alan olarak ortaya çıkmış ve seküler ilkeler burada belirleyici bir rol oynamıştır. Bu çalışma, Türkiye'deki sekülerleşmenin eğitimdeki tarihsel sürecini ve toplumsal, siyasi, teknolojik ve ekonomik değişimlerle birlikte okullarda dinin rolündeki dönüşümü incelemektedir. Kavramsal açıklığın sağlanması için, Türkiye'de sıklıkla birbirinin yerine kullanılan 'sekülerleşme' ve 'laiklik'[1] terimlerinin arasındaki farkı ayırt etmek önemlidir. Türkiye Cumhuriyeti, kurulduğundan itibaren, din ile devletin ayrılması gerektiğini vurgulayan laiklik temel ilkesini olarak kabul etmiştir. Bu, eğitim ve günlük yaşam üzerinde önemli bir etki yapmıştır. Din, devletin denetiminden ayrı tutulmuş olsa da, dini değerlere yapılan müdahaleler, Türkiye'nin modernleşmesindeki siyaset, laiklik ve din arasındaki karmaşık ilişkiyi gözler önüne sermektedir. Bu durum, eğitim ve gündelik yaşam üzerinde önemli bir etki yaratmıştır. Din, devlet denetiminden ayrı tutulmakla birlikte, dini değerlere yönelik müdahaleler, Türkiye'nin modernleşme sürecinde siyaset, laiklik ve din arasındaki karmaşık ilişkiyi örneklemektedir (Keyman, 2007).

Laiklik, geleneksel olarak dini ve dünyevi işlerin ayrılmasını ifade eder. Dinî doktrinler yerine yasalarla yönetilen toplumları ifade eder. Bu, inanç, ibadet ve dini düşüncelerin bireysel vicdanın alanında, devlet müdahalesinden bağımsız kalması gerektiğini savunur (Çağatay, 1978). Bu ilke, dini inançların devlet yönetimini etkilememesi gerektiğini ileri sürer, inanç özgürlüğünü destekler ve devletin dinlere karşı nötr kalmasını gerektirir. Laiklik ilkesinin insan düşüncesi üzerindeki etkisi, dini doktrinler yerine akıl, bireysel entelektüel özgürlük ve bilimi vurgulayan bir hareket olarak kendini gösterir. Sekülerleşme, dinin günlük yaşamda daha az etkili olmaya başlamasıyla birlikte bir toplumun ilerlemesini gösteren bir kavram olarak, dini normlardan akıl ve yasalarla yönetilen bir topluma doğru olan hareketi ifade eder. Bu ayrım, din ile devletin ayrılması anlamına gelen laiklik ile dinin günlük yaşamda etkisinin azaldığı sekülerleşme arasındaki farkı ortaya koyar. Ancak bu ayrım eğitim alanına uygulandığında, tartışmalara konu olmuştur. İslami perspektiften bakıldığında, seküler ve dini eğitim modelleri arasında bir ayrımı kabul edenler olduğu gibi, böyle bir ayrımın eksik olduğunu savunanlar da bulunmaktadır. Bu ikiliğin eleştirmenleri, Kur'an'da Allah'ın tutarlı, ikna edici, erişilebilir ve ampirik temelli önermeler sunarak aklı bir hakem olarak tayin etmesi nedeniyle, akıl ile Kur'an'ın mesajı arasında bir çelişki olamayacağını; aksine, bunların birbirini tamamlayan iki sistem oluşturduğunu ileri sürmektedir. Başka bir deyişle, Allah'ın ne akıl ile din arasında bir çatışma olduğunu ima eden bir metni

[1] Daha fazla bilgi için ilgili makaleyi okuyabilirsiniz. Volkan Ertit (2014). "Birbirinin Yerine Kullanılan İki Farklı Kavram: Sekülerleşme ve Laiklik". *Akademik İncelemeler Dergisi* 9(1), 103-124.

vahyetmeyi ne de eleştirel düşünceyi teşvik etmekten kaçınmayı murat etmediği göz önüne alındığında, seküler ve dini eğitim arasında katı bir ayrımın sürdürülemeyeceği savunulmaktadır (Demir, 2024a: 218-219).

"… Sosyologun ilk görevi, çalışmalarının nesnelerini tanımlamaktır, böylece hem o hem de başkaları neyin ne olduğunu tam olarak anlayabilir" (Durkheim, 1982). Sekülerleşme olgusu özelinde ele alındığında, bu terimin bağlama özgü farklı çağrışımlar taşıdığı, özellikle de Türkiye bağlamında kendine has anlamlar üstlendiği görülmektedir. Dahası, bir şeyi tanımlamak, onun hakkındaki bilgiye sahip olmanın bir parçasını oluşturur; zira tanım formüle etmenin amacı, o şeyin tüm örneklerini kapsayan ve ona ilişkin olmayanları dışarıda bırakan bir çerçeve tesis etmektir (Demir, 2024b: 49). Bu özgüllüğü yakalayabilmek adına Volkan Ertit, sekülerleşmeyi; doğaüstü alanın -dahilinde din de bulunan- itibar kaybı olarak ve gündelik yaşam üzerindeki etkisinin azalması şeklinde tanımlamaktadır (Ertit, 2019). 'Sekülerleşme' teriminin anlamını açıklığa kavuşturmak çok önemlidir, çünkü Türkiye'de ve diğer bağlamlarda bu anlam değişebilir. Bu makale, Türk Eğitim Sistemi üzerindeki sekülerleşme etkilerini, Batı düşüncesi olan bu teorinin etkilerini, net bir tanım sağlayarak incelemektedir. Volkan Ertit, sekülerleşmeyi, doğaüstü alanın (din dahil) prestijinin düşmesi ve günlük yaşamda etkisinin azalması olarak tanımlamaktadır (Ertit, 2019). Sekülerleşmenin günlük yaşam üzerindeki etkisini analiz ederken, bu tanımda geçen "doğaüstü alan"ın anlamını çözümlemek önemlidir. İnancı veya içgüdüyü, günlük olayları yorumlama ve anlama konusunda merkeze alan doğaüstü merkezli bir bakış açısı, deneysel gözlem veya deneme yanılma yerine metafizik açıklamalara dayanır (Ertit, 2019).

Bu çalışmada temel kavram, toplumlar ve tarihleri tarafından şekillendirilen eğitimdir. Bu karmaşık süreç, bireylerin yaşamını önemli ölçüde etkiler, bilgi, beceri ve eğitim sağlarken kişisel gelişimi de teşvik eder. Eğitim, bir sosyal kurum olarak, bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarla gelişir ve dönüşür, amacını, içeriğini, süreçlerini ve süresini değiştirir. Bilgi aktarma yöntemleri kültürler arasında farklılık gösterse de, yeni nesilleri eğitme gerekliliği, bireysel, toplumsal ve evrensel taleplerle yönlendirilir (Uras, 2002). Eğitim, geçmiş deneyimlerle gelecekteki hedefler arasında bir köprü kurar ve bireyleri değişen dünyaya hazırlamayı amaçlar. Sosyal uyum ve ahengi teşvik eder, ailelere ve topluluklara üretken katkılar sağlamak için potansiyel ve becerileri maksimize etmeye çalışır, anlık ihtiyaçları karşılamanın yanı sıra uzun vadeli ilerlemeyi teşvik eder.

Türk toplumsal değerlerini, eğitim ve dini inançları anlamak, Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihsel bağlamını incelemeyi gerektirir. Bu geçmiş olmadan yapılan analizler her zaman eksik kalır. Dolayısıyla, eğitimdeki sekülerleşmenin, Cumhuriyet öncesi dönemdeki etkilerinden beslendiğini ve İslami değerlerin eğitim üzerinde etkili ve önemli olduğunu ifade etmek kesinlikle yanlış olmayacaktır. Nitekim İslam'ın bilgi arayışını vurgulaması eğitimde önemli bir değişim yaratmıştır (Şanal & Alaca, 2023). Dinî bir değişimin ardından yapılandırılmış eğitime geçiş, eğitimin dönüşümünde önemli bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Türk ve İslam değerlerinin entegrasyonu eğitim üzerinde önemli bir etki yaratmıştır çünkü İslam, bilgi arayışını teşvik etmekten geri durmamıştır. Bu dönüşüm, Türk kültürüne katkı sağlayan Al-Farabi ve İbn-i Sina gibi bilim insanlarının katkılarıyla bilimin ilerlemesine yol açmıştır. Medreseler, eğitim merkezleri olarak önemli bir rol oynarken, Nizâmülmülk tarafından kurulan Nizamiyye Medreseleri, devlet adamı yetiştirmeyi hedeflemiştir (Piyadeoğlu, 2018). Ahi Teşkilatı, dini, ahlaki ve mesleki alanlarda eğitim ve öğretime büyük katkı sağlamış, dört hedef doğrultusunda faaliyet göstermiştir: bireysel gelişim, çocukları hayata hazırlama, üyeleri profesyonel becerilerle donatma ve öz disiplin, uyum sağlama ve başkalarının haklarına saygı gösterme (Erken, 1998). Bu tarihsel dönüm noktaları, dini ve kültürel değerlerin eğitimde sağlam bir temel oluşturmasına yol açtığını göstermektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda İslam, yaşamı ve eğitimi derinden etkilemiştir. Özellikle ilerleme dönemlerinde, erken dönemlere göre daha ilerici bir yaklaşım sergilenmiş, akla, bilime daha fazla önem verilmiştir (Lewis, 2008). Din, eğitimin merkezinde yer almakla birlikte, dünyevi bilgiler de tanınmıştır. Fatih ve Süleymaniye Medreseleri, tıp ve matematik gibi dersleri içermekteydi, bu da doğal bilimlere doğru bir kayışı göstermektedir. Ancak bu ilerleme, İmparatorluğun duraklama döneminde gerilemiş ve daha fazla dini öğretim ön plana çıkmıştır (Koçer, 1993). Osmanlı İmparatorluğu'ndaki eğitim

uygulamaları, gözlem ve sorgulamadan daha çok ahiret hazırlığına odaklanarak, akılcı bilimlerden ziyade dini endişelere öncelik vermiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyal yapısı, dini gelenekler tarafından önemli ölçüde şekillendirilmiş, bu da eğitim sistemini etkilemiş ve eğitimin odağını ahiret hayatına yöneltmiştir. Medreseler, sultanlar tarafından kurularak, İslam prensiplerine dayalı liderler yetiştirmek ve kamu hizmeti sunmak amacıyla inşa edilmişlerdir. Akılcı bilimler müfredatta yer almakla birlikte, sultanın önceliklerine göre değişiklik göstermiştir. Medreseleri ve öğretmenlerini desteklemek amacıyla vakıflar kurulmuş, eğitim kalitesi üst seviyeye çıkarılmaya çalışılmış ve bilimsel faaliyetler teşvik edilmiştir (Şanal & Alaca, 2023). Bu nedenle, vakıflar, eğitim altyapısını sürdüren ve iyileştiren önemli bir rol oynamış ve günümüze kadar etkili olmuştur.

Osmanlı dönemi, eğitimde taşmektep adı verilen ilk okulların gelişmesiyle değişmiştir. Mahalle Mektepleri olarak da bilinen bu okullar, okuma, yazma, din ve aritmetik öğretmiş, ahlaki gelişim ve okuryazarlık üzerine odaklanmıştır. Eğitim felsefesi, çocukları zararlı etkilerden koruma ve iyi davranışları teşvik etmeyi amaçlamıştır (Halis, 1999). Sıbyan okullarında din ve dini prensiplerin eğitimin merkezinde olduğu açıkça görülmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Enderun, medreselerden ayrı bir eğitim kurumu olup, saraya bağlı bir çıraklık-usta modeliyle eğitim vermekteydi. Saray içinde bir okul olan Enderun, sarayda, orduda ve hükûmet işlerinde çalışacak memurları ve hizmetlileri yetiştirmek için vardı. Fatih tarafından açıldığı bilinen bu okula, acemi oğlanlar arasından öğrenci seçilirdi. Terfi, seçiciydi ve standartları karşılamayanlar hızla niteliksiz asker olarak atanırdı (Akkutay, 1984). Saray Okulu (Mumcu, 1996) olarak da bilinen Enderun, devlet adamı yetiştirmek ve gayrimüslim nüfusları idareye entegre etmek amacıyla kurulmuştur, bu da devletin siyasi ve askeri gücünü pekiştirmiştir. Gayrimüslim halklardan gelen çocuklar, kamu görevlisi olmak üzere eğitilmişlerdir (Cihan, 2007).

Osmanlı İmparatorluğu, yükselme döneminden çöküşüne kadar, fetihler yoluyla yabancı kültürlerle derin etkileşim içinde olmuştur. Bir zamanlar bu etkileşimlerde dominant olan imparatorluk, güç kaybettikten sonra artan şekilde dışarıdan etkilenen bir konuma gelmiştir (Giray, 2024). Bu etkileşimler, imparatorluğun siyasi, sosyal ve kültürel manzarasında önemli değişikliklere yol açmıştır. Batılı ülkelerle ilişkiler, modernleşmeyi hızlandırmış ve Osmanlıların teknolojik gelişmeleri, ekonomiyi güçlendirmeyi ve içsel zorluklarla başa çıkmayı amaçlayan reformlar yapmalarına yardımcı olmuştur (Kabaş, 2021). Reformlar, eğitim sisteminin güncellenmesi, hukuki modernleşme ve askeri değişiklikleri içermektedir. Osmanlı yönetimi, bürokratik verimliliği artırmak amacıyla Batı modellerini benimsemiştir (Kadıoğlu, 2021). Osmanlı'nın Batılılaşma süreci, askeri yenilgiler sonrasında batılı reformlardan ilham alarak başlamıştır.

Avrupa'daki askeri yenilgilerden sonra, Osmanlı İmparatorluğu, Fransız modelinden esinlenerek orduyu ve eğitimi modernize etmek amacıyla reformlar başlatmıştır. 1839 Tanzimat Fermanı, bu değişimlerin başlangıcı olup, Sultan Abdülmecid'in 1845 tarihli fermanı, halkın eğitim almasının gerekliliğini vurgulamış, seküler ve dini içerikleri birleştirerek okulların yayılmasını sağlamıştır (Akyüz, 1985). Tanzimat reformları, tüm imparatorluk boyunca okullar açmış, tarih, coğrafya, matematik gibi seküler dersleri din dersleriyle entegre etmiştir. Eğitim sisteminin çeşitli seviyeleri (sıbyan Mektepleri, iptidai Mektepleri, rüştiyeler, idadiler, sultaniler) oluşturulmuş ve fiziksel ceza yasaklanmıştır. Meslek okulları, medreseler dışında öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulmuştur (Berker, 1945).

Tanzimat reformları, müfredatta seküler derslerin yer almasını sağlayarak seküler eğitimi teşvik etmiştir ve Sıbyan okullarıyla dini eğitim veren Usul-ü Cedid okulları arasında çift bir sistem oluşturulmuştur. Usul-ü Cedid Okulları, dini dersler, tarih, coğrafya ve matematik içeren müfredatlarla eğitimde sekülerleşmeyi başlatmıştır. Ancak, II. Abdülhamid'in 1876 Anayasasını 1878'de kaldırmasıyla daha fazla okul açılmış ancak kalite düşmüş, tarih ve coğrafya dersleri yerine artan dini eğitim verilmiştir (Unat, 1964).

1908'de II. Meşrutiyet ilanıyla 1876 Anayasası tekrar yürürlüğe girmiştir. Bu dönemde, imparatorluğun kurtuluşunun eğitimle sağlanacağına dair büyüyen bir inanç vardı, bu da önemli

reformlara yol açmıştır. 1913'te ilkokul eğitimi zorunlu hale gelmiş ve "Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-u Muvakkat-i" ile ilkokul ve ortaokul birleştirilmiş, ilkokul süresi üç yıldan altı yıla çıkarılmıştır. Kanun ayrıca, ilk kez anaokullarının kurulmasına ve müfredata resim, beden eğitimi ve müzik gibi seküler derslerin entegrasyonuna da yer vermiştir (Akyüz, 1985).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla, seküler ve demokratik bir eğitim sistemi oluşturulmaya çalışılmıştır. 1928'de, İslam'ın devlet dini olarak kaldırılması, laiklik ilkesine doğru bir kayışın başlangıcını işaret etmiştir. Din özgürlüğü, bilim ve düşünce özgürlüğü sağlanmıştır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi isteğe bağlı hale getirilmiş, Atatürk'ün seküler ideolojisi, hukuki reformlarla devlet politikalarını etkilemiştir. Bu, Türkiye için önemli bir dönüm noktasıydı ve diğer İslam toplumları üzerinde de etkiler yaratmıştır (Karasar, 1981).

3 Mart 1924'te kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreseler kapatılmış, eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı çatısı altında merkezileştirilmiş, medrese sistemi sona erdirilmiş ve din eğitimi modernleştirilmiştir. Laik eğitim çabaları devam etmiş, 1982 Anayasası ile seçmeli din dersleri zorunlu hale getirilmiştir. Dini eğitim veren kurumların sayısında kayda değer bir artış yaşanmış, İmam-Hatip okullarının sayısı 1951'de 7 iken 1990'da 107'ye yükselmiş ve liselerdeki pozitif bilim dersleri ile din eğitimi dersleri arasındaki denge üzerine tartışmalar ortaya çıkmıştır (Koyuncu, 2023). Örneğin, son dönemdeki bazı tartışmalarda, Durkheim, Comte, Voltaire, Darwin ve Freud gibi düşünürlerin fikirlerinin genç zihinlere zararlı olabileceği belirtilmiş ve bu durum felsefe derslerinin seçmeli hale getirilmesinin bir nedeni olarak gösterilmiştir. Ayrıca, din kültürü öğretmenlerinin sıklıkla İngilizce, Tarih ve Coğrafya derslerine girdiği görülmektedir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu yürürlükte olmasına rağmen, Kur'an kurslarının yönetiminin Diyanet İşleri Başkanlığı'na devredilmesi yönünde çağrılar da olmuştur (Çelenk, 2008).

Türk eğitiminin din temelli bir yapıdan bilim odaklı bir yaklaşıma geçişi, Türkiye'nin demokratikleşme sürecine paralel olarak uzun bir süreçte gerçekleşmiştir. Eğitimdeki çeşitli değişikliklerin toplum üzerinde kalıcı etkileri olmuş ve din, toplumsal dönüşümde önemli bir rol oynamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet dönemine geçişle birlikte getirilen bilimsel, teknolojik ve kültürel ilerlemeler, özellikle din konusunda olmak üzere Türk toplumunu derinden etkilemiş ve günlük hayatın her alanında değişikliklere yol açmıştır. Dolayısıyla, eğitim politikaları, öğretim programları ve din arasındaki ilişki, bu kalkınma döneminde hayati öneme sahip olmuştur. Cumhuriyet döneminin modernleşme çabaları, Türk Eğitim Sisteminde köklü reformlara yol açmış ve laikleşme sürecini belirgin hale getirmiştir (Yaşar & Asal, 2022).

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünün ardından Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte, hayatın çeşitli alanlarında, özellikle de eğitimde büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Zengin bir kültür beşiği olan İmparatorluk, kültür, sanat, mimari ve yönetim üzerinde önemli bir etki bırakmış ve bu etkiler Türkiye Cumhuriyeti'nde varlığını sürdürmüştür. Bu etkiler, farklı terimlerle ifade edilseler bile, Türk Eğitim Sisteminin temel değerlerinde görülebilmektedir (Tulumbacı, 2023).

Türk toplumundaki laikleşme ve küreselleşme süreci, Mustafa Kemal önderliğindeki "laik toplum" hareketi ile gerçek anlamda şekillenmiştir (Aycan, 2005). Laik eğitim; batıl inançlardan uzak, bağımsız düşünebilen ve eleştirel analiz yapabilen, bilim, felsefe, sanat ve ekonomide mükemmelleşen yeni bir nesil yetiştirmek için hayati öneme sahipti. Cumhuriyet dönemi, eğitimdeki dini etkileri azaltmayı ve bilimsel ilkelere dayalı bir sistemi teşvik etmeyi amaçlamıştır. Son dönemdeki Türk eğitim reformları, bu laikleşme sürecini daha da ileri götürmüştür.

Laikleşme, genel olarak dinin sosyal, kültürel ve siyasi hayat üzerindeki etkisinin azalması ve devletin daha laik bir çerçeveye doğru kayması olarak tanımlanır. Bu kavram, hem toplumsal yapının dönüşümünü hem de Türk Eğitim Sisteminde modern eğitim ideallerine uyum sağlama çabalarını temsil eder (Kirman, 2005). Türk Eğitim Sistemi, 21. yüzyıla ve bilgi çağına uyum sağlamak için daha demokratik, çeşitli ve modern bir hale gelmektedir. Laikleşme, dini unsurları azaltmanın yanı sıra bilimsel ve eleştirel düşünceyi teşvik etmeyi ve öğrencilere evrensel değerler aşılamayı içerir. Bu makale, Türkiye'nin eğitim sistemindeki laikleşmenin tarihsel bağlamını, mevcut durumunu ve

gelecekteki etkilerini incelemekte ve bunun Türkiye'nin küresel konumu için sunduğu fayda ve zorlukları değerlendirmektedir. Laikleşme, toplumun daha geniş değerlerini somutlaştıran ve gelecek nesilleri çağdaş bir bakış açısıyla hazırlayan dönüştürücü bir süreçtir.

Bu makale, dini değerler ile Türk Eğitim Sistemi arasındaki ilişkiyi araştırmakta, sistemin yaşanan büyük tarihsel, sosyal, kültürel ve siyasi değişimlere yanıt olarak nasıl dönüştüğünü analiz etmektedir. Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana dönüşüm geçiren Eğitim Sisteminin, bu dini değer ve uygulamalardan nasıl etkilendiğini araştırmaktadır.

### Amaç

Bu makalenin amacı, Türk Eğitim Sistemi'nin tarihsel gelişimi sürecinde dini değerlerin üzerindeki etkisini, özellikle laikleşme sürecine odaklanarak incelemektir. Makale ayrıca, Türkiye'de din ve eğitim arasındaki değişen ilişkiyi yorumlamayı ve eğitim politikalarının, öğretim uygulamalarının ve toplumun din kurumuna bakışının şekillenmesinde dini değerlerin rolünü öne çıkarmayı amaçlamaktadır.

Bu makale, tarihsel, kültürel, sosyal ve siyasi güçlerle şekillenen dini değerler ile Türk Eğitim Sistemi arasındaki değişen ilişkiyi inceler. Dinin rolünün azalmasıyla karakterize edilen laikleşmenin, Türkiye'nin eğitim politikaları üzerindeki etkisini vurgular. Makale, küresel laikleşme eğilimleri ile Türkiye'ye özgü dinamikleri ilişkilendirerek, eğitimde dini değerler ve laikleşme etkileşimi üzerine yapılan söyleme katkıda bulunur. Toplum giderek postmodern bir hal alırken, dinin Türkiye'nin eğitim sistemi üzerindeki etkisini anlamak, eğitim sistemlerinin hem laik hem de dini ihtiyaçları karşılayacak şekilde uyarlanması için içgörüler sunar. Bunun, Türkiye'deki ve benzer bağlamlardaki eğitimin geleceğini anlamak veya şekillendirmek isteyen politika yapıcılar, eğitimciler ve akademisyenler için önemli çıkarımları bulunmaktadır.

Özetle, bu araştırma projesinin kapsamı, başlıca tarihsel dönemler boyunca dini değerlerin Türk Eğitim Sistemi'ni nasıl şekillendirdiğinin ve ondan nasıl etkilendiğinin, özellikle laikleşme ve onun eğitim politikaları ve uygulamaları için doğurduğu sonuçlar üzerinde durularak kapsamlı bir şekilde araştırılmasıdır.

## Yöntem

Eğitim politikaları, yasalar ve raporlar gibi birincil kaynakların analizi, Türk Eğitim Sistemi'ndeki değişimleri zaman içinde izlemek isteyen araştırmacılar için hayati öneme sahiptir. Belge analizi, Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze, din eğitimi ve laikleşmeye ilişkin temel yasal ve politik değişimleri ortaya koyar. Bu yöntem, eğitim reformlarının çeşitli tarihsel bağlamlarda dini nasıl kapsadığını veya dışladığını inceler. Ayrıca bu yaklaşım, reformların arkasındaki politik motivasyonlara ve bunların din eğitimi üzerindeki etkilerine ışık tutar. Tarihsel analiz ise, Türk Eğitim Sistemi'nin dine yönelik tutumlarını, daha geniş toplumsal, siyasi ve kültürel değişimler bağlamında ele alır. Osmanlı İmparatorluğu, erken Cumhuriyet dönemi ve modern Türkiye gibi farklı rejimlerde, dini ve laik ideolojilerin eğitim sistemi üzerindeki etkisinin izini sürer.

## Bulgular

### 1923’ten 1946’ya

Cumhuriyetin ilk yıllarında, eğitim reformları, Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde modernleşme çabaları, eğitimde dini etkilerin azaltılması, zorunlu ve ücretsiz ilköğretim eğitiminin başlatılması ve seküler bir müfredatın oluşturulması gibi önemli değişiklikler yaşanmıştır. 1923 ile 1946 yılları arasında, Türk Eğitim Sistemi, Cumhuriyet’in daha geniş modernleşme ve batılılaşma girişimlerinin bir parçası olarak büyük dönüşümler geçirmiştir.

Yeni kurulan Cumhuriyet, ulusal birliği sağlamayı ve modern medeniyetler arasında yer almayı hedefleyerek, Osmanlı eğitim sistemini hızla yenilemeyi amaçladı. Mustafa Kemal, ulusal kültürün önemini sürekli vurgulamış ve 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nu uygulamaya koyarak Osmanlı döneminde okullar ve medreseler arasındaki ikilik ve bölünmeyi ortadan kaldırmıştır. Modern ve ilerici bir eğitim sistemi oluşturmak için medreseler kapatılmış ve tüm okullar Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Bu adım, eğitim kurumlarını tek bir çatı altında birleştirerek eğitime ulusal bir karakter kazandırmıştır. Kanun ayrıca eğitim dilinin Türkçe olmasını da sağlamıştır. Ayrıca, eğitimde laiklik ilkesinin kabul edilmesi, dini eğitim kurumlarının kapatılması ve eğitim sisteminin ulusal bir yaklaşımla yeniden yapılandırılması, sekülerleşme sürecinin önemli göstergeleri olarak kabul edilmektedir.

Cumhuriyet ilan edildikten sonra, köylerde ve kasabalarda okullar açılmış, okuma yazma oranının artırılması amacıyla öğrencilere ücretsiz kitap ve kırtasiye temin edilmiştir. Eğitimin ve öğretimin planlanması, düzenlenmesi ve denetlenmesinin önemi vurgulanmış ve yabancı okullar kapatılarak Türk Eğitim Sistemi millîleştirilmiştir. Osmanlı döneminde yabancı eğitim sistemlerinin etkisi azaltılmış ve Türkiye, seküler, bilimsel ve ulusal değerlere odaklanan kendi milli eğitim sistemini geliştirmiştir. Dini eğitim kurumlarının kapatılması ve devlet kontrolündeki seküler eğitim sisteminin kurulması, bu dönemdeki önemli dönüm noktalarından olmuştur. Medrese sisteminin kaldırılması, eğitimde birliği sağlamış ve dini eğitimi sadece modern eğitim uygulamalarına uyan okullara sınırlayarak seküler bir eğitim sisteminin önündeki büyük bir engeli ortadan kaldırmıştır. Ayrıca, tekke ve zaviyeler de Cumhuriyet döneminde kapatılarak eğitimde dini etkinin azalması sağlanmış ve seküler, dinsiz bir eğitim sistemine geçiş yapılmıştır.

3 Mart 1926'da çıkarılan Eğitim Teşkilatı Kanunu, Türkiye'de sekülerleşmenin önemli bir adımıydı. Bu kanun, dini okulları devlet kontrolüne alarak dini etkileri azalttı ve seküler eğitimi ve devletin din konusunda tarafsızlığını teşvik etti. Bu kanun, Millî Eğitim Bakanlığı'nın yetki ve sorumluluklarını artırarak eğitim sisteminin merkezileştirilmesine ve seküler bir eğitim çerçevesinin temelinin atılmasına olanak sağladı. Modern, seküler okulların kurulması ve gelişmesi bu kanunla desteklenmiştir. Felsefe, bilim ve kültür odaklı okullar açılmış, dini müfredatlar yerine dini değerlerden yoksun bir müfredat benimsenmiştir. Bu kanun, Mustafa Kemal'in seküler bir devlet vizyonunu yansıtarak eğitim sisteminin ve toplumsal yapıların sekülerleşmesinde önemli bir adım olmuştur.

Eğitim Teşkilatı Kanunu'ndan bir diğer önemli reform, okul müfredatlarından dini derslerin çıkarılmasıydı. Bu değişiklik, dini dersleri ortadan kaldırarak seküler bir eğitim sisteminin temellerini attı ve devletin bilimsel ve kültürel öğrenmeye olan bağlılığını pekiştirdi. Bu yasa, sekülerleşmeyi hızlandırarak eğitimi modern, bilimsel bakış açılarıyla şekillendirdi. Bu dönüşüm, eğitimdeki seküler milliyetçiliği teşvik ederek Türk ulus kimliğinin modern bir ulus-devlet anlayışına dayandırılmasını sağladı. Bu dönüşüm, eğitimi dini etkilerden bağımsız bir şekilde ulusal birlik ve kimlik oluşturma aracına dönüştürmüştür.

Eğitim Teşkilatı Kanunu, aynı zamanda kadınların eğitimi konusunda önemli düzenlemeler getirmiş ve kadınların toplumda daha aktif bir rol alması teşvik edilmiştir. Kadınların eğitim hakkı, sekülerleşme sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Seküler eğitim politikaları, kadınların dini sınırlamalardan bağımsız olarak bilimsel ve kültürel alanlarda eğitim almasını sağlamış ve sosyal eşitlik ve güçlenme yönünde büyük bir adım olmuştur. Bu kanunla geliştirilen müfredatlar, dini doktrinlerden arındırılmış olarak bilimsel ve seküler ilkelere dayalı bir eğitim anlayışını hayata geçirmiştir. Öğretim programları, akılcı düşünmeyi, bilimsel sorgulamayı, felsefeyi ve sosyal bilimleri vurgulamış ve öğrencilere dini inançlardan bağımsız bir eğitim verme amacı gütmüştür.

1928'de Mustafa Kemal'in öncülüğünde Latin alfabesine geçiş, Türk dilini dönüştürmüş ve sosyal, kültürel ve dini yaşam üzerinde büyük etkiler yaratmıştır. Bu değişiklik, eğitim müfredatını revize etmiş ve öğrenci okuryazarlık yöntemlerini değiştirmiştir. Okuryazarlık oranını artırmayı amaçlayan bu değişiklik, seküler bir bağlamda dini etkinin azaltılması amacı güderek devletin sekülerleşme gündemini pekiştirmiştir. Bu değişiklik aynı zamanda okuryazarlık oranlarında hızlı bir

artış sağlamış ve eğitimde eşitlik ve modernleşme yönündeki ivmeyi güçlendirmiştir. Latin alfabesine geçiş, dini etkinin eğitimde azalmasına ve bilimsel düşüncenin güçlenmesine katkı sağlayarak Türkiye'nin Batı ile entegrasyonunu da desteklemiştir.

1930'da Türkiye'de ilk kez zorunlu ilköğretim yasası çıkarılmıştır. Bu yasa, 6-14 yaş arasındaki çocukların devlet eğitimi almasını zorunlu kılarak gençlere yönelik eğitime daha fazla odaklanılmasını sağlamıştır. Bu yasa, devletin toplumu daha fazla kontrol etmesine ve seküler eğitim yoluyla ideolojik görüşlerini yaymasına olanak tanımıştır. Bu değişiklik, dini etkilerin azalmasını ve bilimsel düşünmenin teşvik edilmesini amaçlamış, devletin eğitim sistemi üzerindeki kontrolünü güçlendirmiştir. Zorunlu ilköğretim yasası ile birlikte, devlet okulları seküler ve bilimsel müfredatlar benimseyerek dini okulların sayısını azaltmış, seküler eğitim temellerini güçlendirmiştir.

Köy Enstitüleri'nin kurulması, Türkiye'deki sekülerleşme sürecine önemli katkı sağlayan bir reformdu. Bu enstitüler, Atatürk'ün seküler, modern, bilimsel ve toplum odaklı eğitim anlayışını yaymaya yönelik önemli bir rol oynamıştır. Köy Enstitüleri, kırsal kesimde eğitim standartlarını yükseltirken, aynı zamanda tarım, hayvancılık ve ziraat gibi alanlarda beceriler kazandırmış, genel eğitimle birlikte seküler dersler de vermiştir. Bu dönemde, Osmanlı İmparatorluğu'nun dini eğitim anlayışından bir kopuş yaşanmış ve Köy Enstitüleri seküler konularda dersler vererek, devletin bilimsel, rasyonel eğitim anlayışına bağlılıklarını göstermiştir.

1933'teki Üniversite Reformu, Türk Eğitim Sisteminin sekülerleşmesinde önemli bir adım olmuş, İstanbul Üniversitesi modernleştirilmiş ve Batılı bilimsel fikirlerle entegre edilmiştir. Bu reform, İstanbul Üniversitesi'ni seküler bir eğitim kurumu haline getirmiş ve eğitim sistemini bilimsel ilkelere dayalı, dini etkilerden arındırılmış bir yapıya kavuşturmuştur. Üniversite reformu, üniversite fakültelerini seküler bir yaklaşımla yeniden yapılandırmış, dini dersler yerine modern bilim dallarını müfredata dahil etmiştir. Bu dönüşüm, bilimsel ilerlemenin Türkiye'ye kazandırılmasını sağlamış ve sekülerleşmenin belirgin bir işareti olmuştur.

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO), Türkiye'de seküler eğitimin yayılmasında önemli bir rol oynamış, özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında kırsal bölgelere seküler eğitim imkânı sunmuştur. YİBO'lar, dini etkinin olmadığı, modern ve bilimsel bir müfredatla eğitim vermeyi amaçlamış, kız ve erkek çocukları için eşit eğitim fırsatları sağlamıştır. Bu okullar, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik ederek, erkek egemen normlara karşı bir duruş sergilemiş ve kızların eğitimine yönelik bir ilerici yaklaşım benimsemiştir.

**1946'dan 1983'e**

1946 ile 1983 yılları arasındaki dönem, Türkiye'de çok partili sisteme geçişle başlayan önemli politik ve sosyal değişimlere işaret etmektedir. Bu dönemde, eğitimde sekülerleşmeyi etkileyen politik istikrarsızlıklar ve uluslararası etkiler yaşanmıştır. Eğitim politikaları bu değişimleri yansıtsa da, çeşitli ideolojik hareketler bazen eğitimdeki seküler doğa konusunda gerilimlere yol açmıştır. II. Dünya Savaşı'nın ardından, Türkiye 1946 seçimleri ile çok partili sisteme geçmeye başlamıştır. Demokrat Parti (DP) iktidara gelmiş ve özellikle kırsal kesimden gelen seçmenler tarafından etkilenerek dini değerler ve eğitimi ön plana çıkarmıştır. Dini öğelerin dahil edilmesi, sekülerleşme sürecini karmaşık hale getirmiş ve daha çeşitli bir politik manzara ile özgürlüklerin genişlemesine neden olmuştur. DP, sekülerleşmeyi tersine çevirmemiş olsa da, dini eğitimi teşvik eden politikalar uygulamıştır. Kırsal seçmenin hassasiyetlerini dikkate alarak, dini eğitimi artırmış ve tamamen seküler yaklaşımlardan sapmıştır. Bu önlemler, ders müfredatına dini derslerin eklenmesini ve imam hatip okullarının sayısının artırılmasını içermektedir.

İmam hatip okullarının sayıca artması ve prestijli hale gelmesi, çok partili sistemin eğitim üzerindeki etkisini göstermektedir. İlk olarak dini eğitim vermek amacıyla kurulmuş olan bu okullar, seküler eğitimi sorgulamaya başlamış ve DP dini toplulukların desteğiyle bu okulların büyümesini teşvik etmiştir. Bu durum, seküler eğitim sistemini sarsmış ve dini kültür ve ahlak derslerinin müfredata dahil edilmesi, seküler prensiplerden önemli bir sapma yaratmıştır. DP hükümetinin, Kur'an ve dini

derslerin öğretilmesini öncelik haline getiren politikaları, seküler eğitimle birlikte bu gelişmeyi daha da vurgulamıştır.

1960 darbesi ve 1961 Anayasası, Türkiye'nin eğitim politikalarını yeniden tanımlamada önemli bir rol oynamıştır; aynı zamanda daha geniş politik, sosyal ve hukuki değişikliklerle birlikte sekülerleşme süreci daha yapılandırılmış ve eğitimde dinin etkisi azaltılmıştır. Darbenin başlıca amaçlarından biri, önceki yönetimin dini eğitim politikalarından uzaklaşmak ve eğitim yaklaşımını Cumhuriyet'in temel ilkeleriyle daha uyumlu hale getirmektir. 1960'tan sonra dini eğitim, devlet tarafından daha sıkı denetim altına alınmış, imam hatip okullarının ve Kur'an derslerinin sayısı sınırlandırılmıştır.

1960'ların başlarında, darbe sonrası hükümetler, sekülerleşmeyi eğitimde temel bir politika ilkesi olarak pekiştirmiştir. 1961 Anayasası, devletin seküler niteliğini vurgulamış ve dinin devlet işlevlerinden ayrılmasını gerektiren bir anlayışı benimsemiştir. Bu durum, eğitim sisteminde dini etkilerin azalmasıyla yansımasını bulmuş ve devlet kontrolü devam ederken, dini eğitim yalnızca bazı okullarda ve isteğe bağlı olarak verilmiştir. Bu değişim, eğitim sisteminin sekülerleşmesini hızlandırmış ve modern çerçevelere uyum sağlanmıştır. Bilimsel bir yaklaşım ön planda tutulmuş, dini etkiler azaltılmıştır. Doğa ve sosyal bilimlere vurgu yapılmış, sorgulama, eleştirel düşünme ve seküler ideolojiler teşvik edilmiştir. Karma eğitimli okullar ortaya çıkmış ve cinsiyet eşitsizliğiyle ilgili girişimler başlatılmıştır.

1961 yılında kabul edilen 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, özellikle ilköğretime yönelik ilk kanun olarak dikkat çekmektedir. Bu yasa, zorunlu eğitim süresini 8 yıla çıkarmış, 7 ila 14 yaş arasındaki çocukları kapsayacak şekilde düzenlenmiştir (5+3). İlk beş yıl ilkokullarda tamamlanacak, ardından üç yıl ilave kurslar ve sınıflarla devam edilecektir. Bu yasa, bilimsel ve seküler eğitime odaklanan bir müfredatı vurgulamış ve özel sektörün eğitim kurumları kurmasını teşvik etmiştir. Ayrıca, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları projesi, öğrenciler için eğitimi modernleştirmeyi ve sekülerleştirmeyi amaçlamıştır.

1971 Muhtırası, öğrenciler arasındaki artan aktivizm ve mezhepler arasındaki çatışmaların ortasında meydana gelmiş ve sosyal mühendislik hedeflerini ön plana çıkarmıştır. Bu dönemde eğitim, sekülerleşmenin yoğunlaştığı bir döneme girmiş ve sosyal mühendislik hedeflerine yönelik politikalar uygulanmıştır. Sekülerleşme, dini eğitimi önemli ölçüde azaltmayı amaçlamış ve toplumsal yapıyı ideolojik ve sosyal mühendislik önlemleriyle etkilemeyi hedeflemiştir. Batı kültürü ve seküler değerlere artan bir odaklanma yaşanmış, Batılı bilimsel düşünce ve eğitim teşvik edilmiştir. Dini inançlar ise marjinalleştirilmiştir. Eğitimdeki bu sekülerleşme, daha geniş Batılılaşma ve modernleşme eğilimleriyle paralel bir şekilde gelişmiştir.

İmam Hatip okullarının müfredat ve sayısı, devletin ideolojisiyle uyumlu olacak şekilde düzenlenmiş, dini eğitim zorunlu hale gelirken seküler bir ton benimsenmiştir. Dini eğitim, daha nötr ve temkinli hale gelmiş, katı dogmalardan uzaklaşılmıştır. Bu sekülerleşme, dini inançları sınırlamayı ve bazı etnik ve kültürel kimlikleri marjinalleştirmeyi amaçlamıştır. Muhtıranın ardından, öğrenci hareketlerine yönelik sıkı denetimler uygulanmış ve özellikle üniversitelerde öğrencilere, politik eğilimlerinden bağımsız olarak devletin kültürel ve sosyal değerlerini benimsemeleri amacıyla baskılar yapılmıştır. Eğitim, gençlere devletin kültürel ve sosyal değerlerini aşılamak için bir araç haline gelmiştir. Başka önemli değişiklikler arasında üniversitelerde başörtüsü yasağının getirilmesi, öğrencilere, öğretmenlere ve akademik personele yönelik artan baskılar ve eğitimde eşitlik ilkesinden sapmalar sayılabilir; bunların tümü, daha geniş sekülerleşme politikalarının bir parçası olmuştur.

### 1980'den 2002'ye

1980 ile 2002 yılları arasında, Türkiye'nin eğitim sistemi, özellikle 1980 Askeri Darbesi sonrasında, sosyal ve politik değişimlerle önemli ölçüde değişmiştir ve sekülerleşme süreci şekillenmiştir. Darbe, sekülerleşmenin önemini vurgulamış ve bu süreç, dinin toplumsal ve bireysel

yaşamda, özellikle de devletin ve eğitim sisteminin dini etkilerden ayrılmasını hedeflemiştir. Eğitimde dini içeriğin azaltılmasına yönelik çabalar öne çekilmiştir, askeri denetim altında daha sıkı seküler politikalar yürürlüğe girmiş ve dini okullara karşı katı sınırlamalar ve önlemler alınmıştır. Dini eğitim zorunlu hale getirilmiş olsa da, müfredatı ve öğretim yöntemleri seküler ilkelerle uyumlu hale getirilmiş ve devlet kontrolünde tutulmuştur.

1981'de, İmam Hatip okullarındaki dini öğeleri azaltmayı amaçlayan hukuki reformlar yapılmış, öğrenci kabulü sınırlanmış ve bazı dini okullar kapatılmıştır. Müfredat, bilimsel görüşlere öncelik verilerek seküler bir eğitim yaklaşımını teşvik etmiştir. Dini eğitim müfredatta yer almaya devam etse de, kapsamı temel dini bilgiler ve ahlaki öğretilerle sınırlı kalmıştır. 1980'lerin sonrasında, bilimsel eğitim ve teknokratik yaklaşım, okullarda sekülerleşmeyi artırmıştır. Atatürk'ün laiklik ilkesi, dini etkinin azaltılmasını ve devlet-din ayrımının korunmasını hedeflemiştir. Darbe sonrası politik değişiklikler, "Milli Eğitim Temel Kanunu"nun kabul edilmesi gibi, eğitimde seküler bir yönelime olan bağlılığı vurgulamıştır.

1980'lerin sonlarından itibaren, Türkiye'nin ekonomik reformları ve küreselleşme, eğitim sistemini etkilemiştir. Devletin rolünü azaltması ve özel sektörün büyümesiyle, özel okullar önemli ölçüde artmıştır. Bu okullar genellikle seküler bir yaklaşım benimsemiş ve verimlilik, piyasa odaklılık ve bireysel başarı gibi küresel neoliberal politikalara uygun şekilde eğitim sunmuştur. Bazı özel okullar dini eğitim vermeye başlasa da, eğitimdeki genel eğilim sekülerleşmeye doğru devam etmiştir ve bu, devlet okullarının seküler yaklaşımından farklıdır.

1990'larda, Türkiye'de dini hareketlerin yükselmesi, eğitimde sekülerleşme konusunda tartışmalara yol açmış ve İslami karşıtlıklar artmıştır. Refah Partisi'nin 1990'ların ortalarında ortaya çıkması, dini politik grupların eğitim sistemini şekillendirme çabalarını güçlendirmiş ve imam hatip liseleri ile dini kurumların önemli ölçüde artmasına neden olmuştur. Buna rağmen, devlet eğitimdeki seküler duruşunu sürdürmüş ve eğitim sisteminde laiklik ilkesini ön planda tutmuştur.

Türkiye, ekonomik ve politik liberalleşmeye yönelirken, anaokulu eğitimi, mesleki eğitim ve öğretmen eğitimine odaklanmış, 1997'de başlatılan "Eğitim 2000 Projesi" ile bu alanlarda gelişme sağlanmıştır. Bu, 1990'ların sonlarına doğru özel okullar ve etüt merkezlerinin artmasına, devlet okullarının ise dönüştürülmesine yol açmıştır. Bilimsel ilerleme ve teknolojik gelişmelerin vurgulanması, teknik disiplinlerde eğitim programlarının artırılmasına, bilimsel düşünmenin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Yükseköğretimde ise sekülerleşmeye daha fazla vurgu yapılmış ve dini etkinin azalması sağlanmıştır. Üniversite reformları, öğrenci kulüpleri ve etkinliklerinde daha fazla özgürlük tanımış, öğrencilerin farklı fikirler ve kültürlerle tanışmalarına olanak sağlamıştır, bu da onları dini normlardan uzaklaştırmıştır. Eğitim ortamlarında öğrencilerin dini ibadetlere katılma gerekliliği azalmıştır.

Dini kültür ve ahlaki bilgiler dersleri, evrensel değerlere vurgu yapacak şekilde revize edilmiştir. Dini eğitimdeki odak, bilimsel ilkelere ve genel etik kurallarına kaymış, Türk devrim tarihi ve reformlarına daha fazla yer verilmiştir. Bu, dini içeriğin azaltılmasına ve seküler değerlere daha fazla dikkat edilmesine yol açmıştır. Ayrıca, bu derslere ayrılan haftalık saatlerin azaltılması da sekülerleşmeye doğru bir hareketi simgelemiştir. Öğrenci merkezli öğretim yöntemleri, bireysel becerilerin geliştirilmesine olanak tanımış, eleştirel düşünme ve yeni perspektifler geliştirilmiştir. Ayrıca, eğitim kurumlarına daha fazla özerklik verilmiş, kendi programlarını tasarlama ve operasyonlarını daha verimli yönetme imkanı tanınmıştır.

Türkiye'deki başörtüsü meselesi karmaşık bir tarihe sahiptir. 1980 ile 2002 yılları arasında, bazı devlet okullarında dini sembolleri sınırlamak ve seküler bir duruşu korumak amacıyla başörtüsü yasağı uygulanmıştır. Bu yasak, öğrencilere seküler normları benimsemeleri için teşvikte bulunmayı amaçlamış ve eğitim ortamlarında dini sembol ve uygulamaların azalmasına yol açmıştır. Toplumun modernleşmesi, günlük yaşamda dine olan vurgunun azalması ve okullarda dini eğitimin isteğe bağlı hale gelmesi, sekülerleşme sürecini yansıtmaktadır.

2000'lerin başlarına gelindiğinde, Türkiye'nin eğitim sistemi seküler ilkeler üzerine temellendirilmişti, ancak dini eğitimle ilgili tartışmalar artmıştır. 2001 Eğitim ve Öğretim Kanunu, dini

eğitim kurumlarının sayısını artırmış ve devlet okullarında dini eğitimin rolünü güçlendirmiştir. 2002 seçimlerinden sonra AKP'nin iktidara gelmesiyle, sekülerleşme ve dini eğitim arasındaki denge değişmiştir. AKP'nin politikaları, özellikle 2010'lar boyunca, eğitimde dini temaların daha fazla yer bulmasına yol açmıştır.

**2002'den Günümüze**

2000'lerden sonra, dünya çapında ülkeler ekonomik, sosyal ve teknolojik değişikliklerle başa çıkmak, öğrenci başarılarını iyileştirmek ve eşitliği teşvik etmek amacıyla eğitim politikalarını modernize etti. 2002'de AKP'nin iktidara gelmesinin ardından Türkiye, ilkokul ve ortaokul müfredatını yenileyerek yenilikçi yaklaşımlar ve teknoloji temelli öğrenmeye vurgu yaptı. 1980'ler ve 1990'larda eğitimde sekülerleşme, dini etkinin azalmasına yol açmıştı, ancak AKP döneminde bu tartışmalar yeniden alevlendi ve daha fazla dini öğe dahil edilerek değerler harmanlandı.

AKP hükümetinin ilk yıllarında, eğitimde sekülerleşmenin yavaşladığı ya da tersine döndüğü işaretleri görünmeye başlandı. AKP, üniversitelerdeki başörtüsü yasağını kaldırdı ve bu durum 2010'lara gelindiğinde diğer eğitim alanlarına da yayıldı. Bu değişim, seküler eğitim çerçevesini zorladı. İmam Hatip okullarının artışı, dini eğitime odaklanmış olmalarıyla başlangıçta sekülerleşmeyi engelliyor gibi görünse de, ilkokul ve ortaokul tarih ve edebiyat derslerinde dini temaların yer alması seküler yöntemlerle çelişse de, genel sekülerleşmenin devam ettiği açıkça görüldü.

Hükümetin İmam Hatip okullarını teşvik etmesi, dini eğitimi artırmış ve zaman zaman seküler okulların yerini almıştır. Bu eğilim, belirli bir toplumsal grubun etkisiyle gelişmiş olsa da, sekülerleşmenin tamamen sona erdiği anlamına gelmemektedir. AKP'nin reformları, eğitimde dini değerlere daha fazla vurgu yapmış ve dini kurumları güçlendirmiş olsa da eğitim sistemi hala seküler özellikler sergilemektedir. Ancak bazılarına göre bu durum desekülerleşme olarak yorumlanmıştır. Dini değerlerin ve bilimsel öğretimdeki azalan seküler ilkelerin karışması, dini eğitimin laiklik üzerindeki etkisi konusunda endişelere yol açmıştır. Ancak, sekülerleşmenin devam eden belirtileri, dini inançların hala değişebileceğini göstermektedir.

2000'lerin başlarında, üniversitelerdeki başörtüsü yasağı, Türkiye'nin seküler eğitim sistemi çerçevesinde uygulanıyordu. AKP'nin 2008'de bu yasağa karşı anayasa değişikliği önerisi, Anayasa Mahkemesi tarafından reddedildi ve 2010'ların ortalarına kadar sekülerleşme üzerine tartışmaların yoğunlaşmasına neden oldu. 2010 yılı itibariyle, başörtüsü yasağı kademeli olarak kaldırılmaya başlandı ve 2013'te tamamen kaldırıldı. Bu değişim, sekülerleşmenin farklı inançları kucaklayabileceğini ve sürecin daha kapsayıcı hale geldiğini gösterdi. Başörtüsü takan öğrencilerin artışı, dini çeşitliliğe karşı büyüyen bir hoşgörüyü ve sekülerlik ile dini kimliklerin bir arada var olabilmesini simgeliyordu.

2010'ların başından itibaren, AKP'nin eğitim politikaları giderek daha fazla dini eğitimi vurgulamaya başlamış ve bu durum sekülerleşmeyi karmaşıklaştırmıştır. 2012'de başlatılan 4+4+4 eğitim sistemi, Türkiye'nin eğitimini dönüştürerek zorunlu eğitimi 12 yıla çıkarmış ve dini eğitime daha erken başlanmasına olanak sağlamıştır. 2015 sonrası, dini öğretilerin müfredata daha fazla entegre edilmesiyle birlikte sekülerleşme daha da karmaşık hale gelmiş ve "modern dini" bir nesil yetiştirme amacı güdülmüştür.

2017'deki müfredat değişikliği, daha fazla dini eğitim öğesinin eklenmesiyle sekülerleşmeden büyük bir sapma anlamına gelmiştir. Kemalizm gibi terimlerin müfredattan çıkarılması, eğitimdeki laiklik ilkesinin etkisinin azaldığına dair tartışmalara yol açmıştır. 2010'ların sonlarına doğru, başörtüsü yasağı okullarda da kaldırılmış ve 2018'de devlet okullarında başörtüsüne izin veren bir düzenleme yapılmıştır, bu da eğitim sisteminin daha fazla dini entegrasyonu yönünde bir geçişi işaret etmiştir.

Eğitimde sekülerleşme süreci, toplumsal değişimleri ve dini hassasiyetlerin artışıyla birlikte büyüyen karşıtlıkları yansıtmaktadır. Dini değerlerle şekillenen gençlerin kimlikleri, sekülerleşmeye karşı bir direnişe yol açmıştır. Öte yandan, Türkiye'de dine yönelik tutumlarda bir değişim görülmekte

ve eğitimde sekülerleşme eğilimlerini işaret eden bir dönüşüm yaşanmaktadır. Toplumun önemli bir kısmı artık dinle ilgili daha nötr ya da eleştirel görüşler benimsemekte ve bu dönüşümü vurgulamaktadır.

**Tartışma**

Bu araştırmanın bulguları, Türk Eğitim Sistemindeki sekülerleşmenin karmaşık ve doğrusal olmayan seyrini aydınlatmakta ve onun, tamamlanmış bir proje değil, ulusun siyasi değişimleriyle derinden iç içe geçmiş dinamik ve tartışmalı bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Osmanlı döneminden günümüze yapılan tarihsel analiz, Türkiye'de dini değerler ve eğitim arasındaki ilişkinin, düz bir şekilde geri döndürülemez bir sekülerleşme yürüyüşünden ziyade, katı laiklik ile dini unsurların yeniden entegrasyonu kutupları arasında konumlanan, kalıcı bir gerilimle karakterize olduğunu göstermektedir.

Erken Cumhuriyet dönemi (1923-1946), devlet kaynaklı, yukarıdan aşağıya bir sekülerleşme modelinin dayatılmasında en belirleyici aşama olarak durmaktadır. Bulgular, Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924), Latin harflerinin kabulü (1928) ve Köy Enstitüleri'nin kurulması gibi reformların, Osmanlı dini eğitim altyapısını değiştirmekte ve modern bir ulusal kimlik oluşturmayı hedefleyen merkezi, laik bir sistem inşa etmede araçsal bir rol oynadığını doğrulamaktadır. Bu dönem, laikliği, dini kurumları devletin eğitim uygulamalarından ayıran temel bir ilke olarak başarıyla tesis etmiştir. Ancak, sonraki dönemlerin ortaya koyduğu gibi, bu ayrım, toplumun dini eğitim talebini ortadan kaldırmamış, sadece yerinden etmiş ve sınırlandırmıştır.

Çok partili hayata geçiş (1946-1983), seçmen tercihlerine duyarlı demokratik bir bağlamda, dayatılan sekülerleşmenin sınırlarını gösteren kritik bir dönüm noktası olmuştur. Demokrat Parti'nin yükselişi ve sonrasında İmam-Hatip okullarının büyümesi, özellikle kırsal nüfus arasında dini değerlerin güçlü bir sosyal güç olarak kaldığını göstermektedir. Devletin bu okullar aracılığıyla dini eğitimi kontrol altına alma ve yönlendirme girişimi, günümüze kadar devam eden ikili bir sistem yaratmıştır. Bu dönem, temel bir temayı vurgular: siyasi meşruiyet halk iradesine bağlandığında, tek parti döneminin katı laik çerçevesi değişikliğe açık hale gelir.

Askeri müdahale dönemleri (1960-1980) ve 1980 darbesi sonrası dönem, anlatıyı daha da karmaşık hale getirmiştir. Bu rejimler, resmi devlet ideolojisi olan laikliği güçlendirmeye ve dini okulların etkisini kısıtlamaya çalışsa da, yöntemleri genellikle farklı bir ideolojik mühendislik biçimi içermiştir. 1982 Anayasası'nın getirdiği zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri, her ne kadar devlet kontrolünde ve tarafsız bir formda olsa da, bir paradoksu temsil eder. Bu, dini eğitimi katı devlet denetimine alarak sekülerleştiren bir önlemdi, ancak aynı zamanda her öğrencinin temel müfredatına dini resmi bir şekilde yeniden dahil ederek erken Cumhuriyet'in saf seküler modelini kırmış oldu.

En derin değişimler, AKP iktidarındaki 2002'den günümüze uzanan dönemde yaşanmıştır. Bulgular, sekülerleşme sürecinin sadece duraklamakla kalmayıp, aktif olarak yeniden yapılandırıldığını göstermektedir. Başörtüsü yasağının kaldırılması, İmam-Hatip sisteminin genişletilmesi ve 2012 (4+4+4) ve 2017 müfredat reformları gibi politikalar, dini değerlerin kamusal eğitime yeniden entegre edildiğine işaret etmektedir. Bu, din ve devlet ayrılığını vurgulayan laiklik modelinden, dini kimliğe kamusal alanda (okullar dahil) daha görünür ve etkili bir rolün tanındığı ılımlı bir sekülerleşme modeline doğru bir geçişi temsil etmektedir. Bu durum, modernleşmenin mutlaka dinin ortadan kalkmasını değil, onun dönüşümünü ve kamusal hayatta yeniden ortaya çıkışını beraber getirebileceği küresel olguyla örtüşmektedir.

Ortaya çıkan merkezi tartışma noktası, Türk bağlamında "sekülerleşme" kavramının dönüşüme uğrayan anlamıdır. Klasik tanım—dinin kamusal hayattaki etkisinin azalması—Türkiye deneyimini tam olarak yakalayamamaktadır. Bunun yerine, bulgular, Ertit'in (2019) doğaüstü alanın prestijindeki azalmaya odaklanan tanımını desteklemektedir. Türkiye'de, dini otoritelerin kurumsal gücü kısıtlanmış olsa da, dini kimlik ve değerlerin "prestiji" önemli ölçüde dalgalanmış ve son yıllarda kayda değer bir canlanma yaşamıştır. Bu, eğitimde sekülerleşmenin tek yönlü bir süreç değil, devlet ideolojisi, toplumsal değerler ve siyasi güç arasında süregiden bir müzakere olduğunu göstermektedir.

Dahası, bu çalışma, laiklik ilkesi ile dini ifade özgürlüğünü dengelemenin içerdiği zorluğu vurgulamaktadır. Erken Cumhuriyet modeli, laikliği, zaman zaman bireysel dini özgürlükler pahasına da olsa, öncelikli hale getirmişti. Günümüz modeli ise, dini özgürlükleri genişletirken, toplumun laik kesimleri arasında laikliğin aşınması ve devlet destekli bir dini ortodoksluk potansiyeli hakkında endişelere yol açmaktadır. Bu nedenle tartışma, artık sadece okullardaki dinin varlığı veya yokluğu hakkında değil, onun varlığının doğası ve kurulan denginin adaleti hakkındadır.

Türkiye örneği, eğitim sisteminin, ulusun kimliğine dair rekabet eden vizyonların mücadele ettiği birincil bir muharebe alanı olduğunu göstermektedir. Türk eğitiminin sekülerleşmesi, en iyi şekilde, Kemalist laiklik mirası ile Türk toplumundaki dini değerlerin kalıcı canlılığı arasındaki sürekli gerilim tarafından şekillendirilen, döngüsel ve diyalektik bir süreç olarak anlaşılabilir. Bu ilişkinin geleceği, büyük olasılıkla, laik bir devlet ilkesine ve vatandaşlarının farklı dini ve felsefi inançlarına saygı duyan kapsayıcı bir sistem için çabalayan, bu gerilimin demokratik müzakeresinin devamına bağlı olacaktır.

## Sonuç

Bu çalışma, Türk Eğitim Sistemindeki dini değerlerin tarihsel bir bakış açısıyla etkisini incelemeyi ve sekülerleşme süreçlerinin bu sisteme nasıl yansıdığını araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışma, Osmanlı eğitimine kısa bir bakışla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından günümüze kadar olan eğitim politikalarının dini değerleri ve toplumdaki dinin rolünü nasıl şekillendirdiğini anlamayı hedeflemektedir. Tarihsel analiz, Türk Eğitim Sisteminin başlangıçta dini ilkelere dayalı olduğunu, ancak Cumhuriyet'in kurulmasının ardından giderek daha seküler bir yönelime doğru ilerlediğini vurgulamaktadır. Bu değişim, dinin kamu kurumları, özellikle de eğitim üzerindeki etkisini azaltmayı amaçlayan modern toplumlardaki sekülerleşme hareketlerine karşı verilen geniş bir tepkinin parçası olmuştur.

Cumhuriyet'in kurulmasının ardından, eğitimde sekülerleşmeye yönelik ilk çabalar, dini eğitimin sınırlandırılması ve seküler okulculuğun teşvik edilmesiyle belirginleşmiştir. Ancak, 1980'lerden sonra dini değerler toplumda yeniden ortaya çıkmaya başladıkça, eğitimdeki sekülerleşme süreci daha karmaşık hale gelmiş ve eğitim sistemindeki dini ve seküler unsurlar arasında bir denge arayışı başlamıştır. Dini hassasiyetleri gözeten eğitim politikalarındaki dönemsel değişiklikler, eğitimdeki sekülerleşme ve din arasındaki etkileşimin sürekli olarak yeniden şekillenmesine neden olmuştur.

Türk Eğitim Sistemi, hem dini değerler hem de sekülerleşme süreçleri tarafından şekillendirilmiş olup, bu faktörler, Türkiye toplumunun eğitimsel yapısındaki dinin rolünü ve işlevini önemli ölçüde etkilemiştir. Bu çalışma, Türkiye'deki eğitim sisteminin, dini değerler ve sekülerleşmeyle ilgili içsel ve dışsal baskılara yanıt olarak sürekli bir dönüşüm içinde olduğunu göstermektedir. Eğitimde sekülerleşme, sadece teorik bir değişim olmaktan öte, daha geniş bir toplumsal ve kültürel değişimi temsil etmektedir. Nihayetinde, Türk Eğitim Sisteminin dönüşümü, modernleşme bağlamında dini değerler ile sekülerleşme arasındaki karmaşık ilişkiyi sergilemektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarından, dinin eğitim politikalarını ve uygulamalarını yönlendirmede önemli bir rol oynadığı dönemde, sekülerleşmeye doğru hareket ve modernleşme çabaları kapsamında yapılan değişiklikler büyük bir dönüşüm geçirmiştir. Din, bir zamanlar eğitimde derinden yer etmişken, iç reformlar ve küresel eğilimlerle tetiklenen sekülerleşme süreci, okul müfredatlarında ve yapılarında bu etkinin azalmasına yol açmıştır. Bununla birlikte, dini ve seküler etkiler arasındaki gerilim, Türk toplumunun belirleyici bir yönü olmaya devam etmekte ve gelenekle modernlik arasındaki büyük mücadeleyi yansıtmaktadır.

Bugüne bakıldığında, Türk Eğitim Sistemi, dini ve seküler etkilerin karmaşıklığını yönetmeye devam etmekte, modernleşme çabalarına karşı dini etkilerin yeniden güçlendiği dönemler yaşamaktadır. Sekülerleşmenin etkileri belirgin olsa da, din hala eğitim ve toplumda nüanslı ve çok yönlü bir rol oynamaktadır. Bu çalışma, bu tarihsel değişimlerin kültürel ve politik bağlamda değerlendirilmesinin önemini vurgulamakta, seküler ve dini ideolojilerin Türkiye'nin eğitim peyzajını şekillendirmedeki sürekli etkileşimine dair değerli bilgiler sunmaktadır. Temel zorluk, dini çeşitliliğe saygı gösterirken

sekülerlik ve kapsayıcılık ilkelerini koruyan bir eğitim sistemi oluşturacak dengeyi sağlamaktır. Bu bağlamda, dini değerler ile seküler eğitim çerçevesinin toplumun eğitim ihtiyaçlarıyla uyumlu hale getirilmesi, daha kapsayıcı ve dengeli bir sistem yaratmak için önemlidir. Farklı bakış açılarını kucaklayan bir yaklaşım, gelecekteki nesiller için kapsayıcı ve ileriye dönük bir eğitim sistemi geliştirmek açısından kritik olacaktır.

Sıkı bir ayrım yerine, öğrencilerin seküler ve dini eğitim yolları arasında seçim yapabilmelerine olanak tanıyan daha esnek bir yaklaşım benimsenebilir, bu da bilimsel ve eleştirel düşünme gibi geniş eğitim hedeflerinden ödün vermeden yapılabilir. Toleransı, çoğulculuğu ve farklı dini ve kültürel bakış açılarına saygıyı teşvik eden bir eğitim sistemi oluşturmak önemlidir. Seküler etik ile dini değerlere saygıyı birleştiren bir müfredat, öğrencilerin eğitimde modernleşme ve sekülerlik hedeflerini bozmadan, ahlaki ve manevi ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olabilir. Türk Eğitim Sistemi, gelişen toplumsal ve politik peyzaja uyum sağlamak için esnek kalmalıdır. Dinin kamu yaşamındaki rolü hakkında süregiden tartışmalarla birlikte, eğitim politikaları, toplumun ihtiyaçlarına göre dini ve seküler içerik arasındaki dengeyi yeniden gözden geçirmeye açık olmalıdır. Okullarda dinin rolü hakkında kamu diyalogunu teşvik etmek, eğitim politikalarının şekillendirilmesine katkı sağlamak için çeşitli seslere fırsat tanıyacaktır. Bu, eğitim reformlarının Türk toplumunun değerleri ve beklentilerini yansıtmasını sağlamak için eğitimciler, dini liderler ve sivil toplum kuruluşlarıyla yapılacak istişareleri içerebilir.

Sonuç olarak, Türk Eğitim Sistemi'nin dinle ilişkisi, tarihi, politik ve sosyal güçler tarafından şekillenen karmaşık ve çok yönlü bir yapıya sahiptir. Türkiye'deki eğitimin geleceği, sekülerlik ve dini kimlik üzerindeki tartışmalardan etkilenmeye devam edecektir ve bu, modernleşme ile toplumun çeşitli ihtiyaçlarını dengeleyen düşünceli ve esnek bir yaklaşım gerektirecektir.

## Yazar Beyanları

**1. Araştırmacıların katkı beyanı:** Bu makalenin yazarı xxxx, makalenin hazırlanması, araştırma tasarımı, yazılması, veri toplama, analiz ve düzenlenmesinden %100 sorumlu olup tek hak sahibidir.

**2. Çıkar çatışması:** Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

**3. Etik Raporu:** Bu araştırma makalesinde insan veya hayvan hakları ihlali olmadığı için etik kurul onayı gerekmemektedir.

**4. Araştırma Modeli:** Bu araştırma makalesi, sekülerleşme sürecinin—modern toplumlarda dinin rolünün azalması—Türkiye'deki eğitim politikaları ve uygulamaları üzerindeki etkilerini nasıl şekillendirdiğine dair değerli bilgiler sunmaktadır. Türkiye'de din ve eğitim arasındaki ilişki üzerine mevcut akademik literatür, tarihi belgeler ve önceki araştırma çalışmaları üzerinden kapsamlı bir inceleme yapmak, teorik bir çerçeve sağlamaya ve çalışmayı mevcut akademik tartışmalar içinde bağlamlaştırmaya yardımcı olacaktır. Resmi eğitim politikaları, yasalar, müfredat değişiklikleri ve hükümet raporları gibi birincil kaynakları analiz etmek, araştırmacının Türk Eğitim Sistemi'ndeki resmi değişimleri zaman içinde izleyebilmesine olanak tanıyacaktır. Eğitim politikalarındaki değişim ve dönüşüm, reformlar ve kararname değişiklikleri incelendiğinde, dinin eğitim sistemine nasıl dahil olduğu ya da dışlandığı farklı tarihi dönemler üzerinden ayrıntılı bir anlayış elde edilecektir. Makale birden fazla tarihi dönemi kapsadığı için, Türk Eğitim Sistemi'nin dinle olan ilişkisini daha geniş toplumsal, politik ve kültürel değişimlerle bağlamlaştırmak için tarihsel analiz önemli olacaktır. Türk Eğitim Sistemi'nin farklı dönemlerini (Örneğin, Osmanlı İmparatorluğu, Erken Cumhuriyet, Askeri Darbeler ve Post-modern dönem) karşılaştırmak, eğitim uygulamalarındaki değişimleri ve dini değerlerin etkisini anlamak açısından önemli bilgiler sunacaktır.

**5. Açıklama:** Bu araştırma projesinin kapsamı, farklı tarihi dönemlerde dini değerler ile Türk Eğitim Sistemi arasındaki gelişen ilişkiyi incelemeye odaklanmaktadır.

**References**

Akboğa, S. (2020). The varying meanings of headscarf in Turkish political and social life. *The Journal of Liberal Thought*, *25*(98), 83-101. https://doi.org/10.36484/liberal.692152

Akkutay, Ü. (1984). *Enderun mektebi (Enderun school).* Gazi Üniversitesi (Gazi University)

Akyüz, Y. (1985). *History of Turkish education.* AÜ Faculty of Education Publications

Argın, E. Ş. (2020). The 2023 education vision and the AKP's education paradigm. *Theory and Action, V.40*. https://teoriveeylem.net/tr/2020/03/17/2023-egitim-vizyonu-ve-akpnin-egitim-paradigmasi%EF%BB%BF/ Erişim Tarihi: 21.06.2025

Aycan, N. (2005). The process of getting identity in Turkish society: Kemalist education. *Journal of Social Sciences*, 1(3), 136-140.

Aydoğan, İ. (2017). Secularism, culture, and education, *Kırıkkale University Journal of Social Sciences,* V.7, 1-8.

Bağcı, İ. (2021). Analysis of social distance ratios between conservative and secular youth in terms of coexistence. *Journal of Youth Studies*, *9*(25), 1-25.

Bahçekapılı, M. (2012). *The Transformation of Religious Education in Turkey (1997-2012).* İLKE. https://ilke.org.tr/mediaf/turkiyede-din-egitiminin-donusumu-1997-2012.pdf

Balcı, E. (2021). Education policies in Turkey during the Justice and Development Party's time in power. *İnsan ve İnsan*, *8*(27), 117-137. https://doi.org/10.29224/insanveinsan.819185

Baş, F. (2021). The dilemma of the modern state: A secular social structure in a religious society: The case of Turkey. *Journal of the Faculty of Theology, Recep Tayyip Erdoğan University, 20*, 407-425. https://doi.org/10.32950/rteuifd.1000470

Berker, A. (1945). *Primary education in Turkey.* National Education Printing House.

Bolat, R. (2011). *The meanings attributed to the concept of national education from its inception to the present day (1908-2011).* Sakarya University Institute of Educational Sciences, Master's Thesis.

Cihan, A. (2007). *Education in the Ottoman Empire.* 3F Publishing House.

Çağatay, N. (1978). What is secularism, what is Sharia law? *Belleten*, *42*(167), 427-436. https://doi.org/10.37879/ttkbelleten.1163694

Çalışkan, M. (2019). Teaching critical thinking. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Journal of Social Sciences, 9*(1), 114-134.

Çelenk, S. (2008). The secularization process in Turkish educational history. *İlköğretim Online*, *7*(2), 368-375.

Çelik, A., & Koçal, A. (2020). The transformation of education policy in Turkey from the Ottoman Empire to the present day in light of political change: The example of public administration education. *International Journal of Civilization Studies, 5*(2), 122-134.

Çelik, M., & Gündoğdu, K. (2007). The historical development of preschool education in Turkey. *Atatürk University Kazım Karabekir Faculty of Education Journal, 16*, 172-190.

Demir, H. A. (2021). *Education reforms during the Republican era (1925-1935): The example of Mustafapaşa.* Kapadokya University Graduate School of Education, Teaching, and Research Institute, Master's Thesis.

Durkheim, E. (1982). *The rules of sociological method*. Free Press.

Erken, V. (1998). *Ahilik as a model of civil organization.* Seba Publications.

Ertit, V. (2019). *Secularization theory*. Liberte.

Erzin, E. (2021). *The acculturation effect of the Republic's early education policies.* Istanbul Commerce University Institute of Social Sciences, Master's Thesis.

Eskicumalı, A. (2014). Education and social change: The role of education in Turkey's transformation process. *Journal of the Faculty of Education, Sakarya University, 1*, 109-128.

Giray, E. N. (2024). Ziya Gökalp and Atatürk's views on the concepts of culture and civilization. *Journal of Türklük Araştırmaları*, *3*(1), 16-30.

Göbel, A. (2023). The effects of positivist thought on Kemalist modernization. *The Journal of Liberal Thought*, *110*, 65-96. https://doi.org/10.36484/liberal.1221971

Göçgün, M., & Kaya, S. M. (2023). Headscarf ban enforced by Higher Education Institutions: Legal process and current situation. *ASBÜ Law Faculty Journal*, *5*(1), 267-341. https://doi.org/10.47136/asbuhfd.1284029

Gülşen, F. (2024). The ideological and strategic evolution of Islamism in Turkish political life. *Turkuaz International Journal of Socio-Economic Strategic Studies*, *6*(1), 60-83.

Günkör, C., & Demir, C. G. (2017). Review of press opinions regarding the proposed law to amend the Primary Education and Education Law dated 5/1/1961 and numbered 222. *Journal of the Institute of Social Sciences, Hitit University,* 10(2), 1425-1452. https://doi.org/10.17218/hititsosbil.339980

Halis, E. (1999). The Ottoman education system. *Journal of İlkadım*, V.136.

Kabaş, T. (2021). *Turkey's social structure and change, in The economic life and social change of Turkish society* (H. M. Yücer & Y. S. Zavalsız, Ed.). Zavalsız, Ekin Bookstore Publications.

Kadıoğlu, A. S. (2021). The concept of statehood and religion-state relations among Turkish-Islamic synthesizers. *Kayseri University Journal of Social Sciences*, *3*(1), 10-23. https://doi.org/10.51177/kayusosder.926167

Karasar, N. (1981). Laicity and its scientific foundations. *Atatürk's Revolutions and Education Symposium.*

Kartal, S. (2020). The transformation of education policies in Turkey: 1980 and beyond. *Eurasia Journal of Social and Economic Research, 7*(9), 1-18.

Keyifli, Ş. (2013). Education and religious education. *Journal of the Faculty of Theology, Çukurova University*, *13*(2), 31-54.

Kızılkaya, H. (2014). *Evaluating the problems of the Turkish education system in light of postmodern philosophy.* Afyon Kocatepe University, Institute of Social Sciences, Master's Thesis.

Kirman, M. A. (2005). *Religion and secularization.* Karahan Bookstore.

Koca, H. K. (2023). Religious culture and ethics courses in the context of universal values. *Ankara University Faculty of Theology Journal*, *64*(2), 629-657. https://doi.org/10.33227/auifd.1196313.

Koçer, H. A. (1993). *The birth and development of modern education in Turkey (1773-1923).* Ministry of National Education.

Koyuncu, M. (2023). Imam Hatip Schools: Issues based on their place in the Turkish education system, their objectives, and their program structure. *Journal of the Faculty of Theology, Ordu University, 1*(1), 3-30.

Köse, A. (2015). Perceptions of religion and forms of religiosity between tradition and modernity in 21st-century Turkey: A sociological perspective. *Journal of the Faculty of Theology, Marmara University, V.49*, 1302-4973, 5-27. https://doi.org/10.15370/muifd.28848

Közleme, A. O. (2021). People's houses as a means of creating a new society in the Western sense. *Journal of International Social Research*, *14*(76-4), 421-436. https://doi.org/10.17719/jisr.11365

Kurt, İ. (2016). *An examination of the nature, function, and future of educational philosophy.* Atatürk University Institute of Educational Sciences, Master's Thesis.

Lewis, B. (2008). *The birth of modern Turkey* (B. B. Turna, Ed.). Arkadaş Publications.

Mumcu, A. (1996). *The foundations and development of the Turkish revolution from a historical perspective.* İnkılap Bookstore.

Özkul, F. (2023). The place and importance of the 1961 Constitution in Turkish constitutionalism. *Hasan Kalyoncu University Law Faculty Journal*, *13*(25), 15-61.

Öztunç, M. (2020). *The perception of secularism among members of parliament in the 27th term.* Atılım University Institute of Social Sciences, Master's Thesis.

Piyadeoğlu, C. (2018). The establishment and importance of Nizamiye madrasas. *USAD*, *8*, 124-135.

Sağdıç, E. (2024). *Political developments and changes in the understanding of secularism: The AKP era.* Marmara University Institute of Social Sciences, Master's Thesis.

Savut, E., & Yılmaz, L. (2020). Reading the center-periphery struggle in Turkey through the lens of the national education system. *Journal of Contemporary Turkish History Studies*, *40*, 289-322.

Sesli, M. (2020). An analysis of secularism and religious education in the United Kingdom, France, the United States, Germany, and Turkey. *Journal of Management and Economics*, *27*(3), 607-625. https://doi.org/10.18657/yonveek.671419

Şallı, A. (2022). The social visibility of religion during the COVID-19 pandemic: An assessment within the framework of an eclectic secularization approach. *Journal of the Faculty of Theology, Kilis 7 Aralık University*, *9*(2), 587-620,. https://doi.org/10.46353/k7auifd.1175408

Şanal, E., & Alaca, M. (2023). *The history of Turkish education from Central Asia to the present day.* Pegem Academy.

Şanlı, A. S., & Coşğun, B. (2020). New actors in new social movements: The struggle of headscarf-wearing students in 1990s Turkey. *Mukaddime*, *11*(2), 382-409. https://doi.org/10.19059/mukaddime.789439

Şimşek, A. R. (2023). Educational opportunity equality and Turkey from a sociological perspective. E. S. Girgin (Ed.), in *Current approaches in education-2*. Efe Academy Publications.

Tak, Y. (2023). *An examination of the ideological content of education policies during the Democratic Party era (1950-1960) within the framework of Turkish modernization history.* Hitit University Graduate School, Master's Thesis.

Taşdöven, Z. (2013). *The Democratic Party era's approach to education (1950-1960).* Adnan Menderes University Institute of Social Sciences, Master's Thesis.

Tulumbacı, A. B. (2023). *An examination of modernization and the establishment of the intellectual elite in the late Ottoman period.* İzmir Katip Çelebi University Institute of Social Sciences, Master's Thesis.

Uçar, R., & Sayın, G. (2017). The introduction of compulsory religious culture and ethics classes in Turkey within the framework of secularism debates and its reflection on religious education practices. *İnönü University Faculty of Theology Journal*, *8*(2), 269-298.

Unat, F. R. (1964). *A historical perspective on the development of Turkey's education system.* Ministry of National Education.

Uras, M. (2002). *The social foundations of education.* (E. E. Toprakçı & E. Üzerine, Ed.). Ütopya Publishing House.

Yapıcı, A. (2009). The place of religion in the meaning world of Turkish youth in the process of modernization and secularization (the example of Çukurova University). *Journal of the Faculty of Theology, Çukurova University*, *9*(2), 1-37.

Yaşar, N., & Asal, U. Y. (2022). Changes and continuities in modernization during the transition from the Ottoman Empire to the Republic. *İstanbul Commerce University Journal of Social Sciences, 21*(43), 605-629.

Yıldız, İ. (2009). Religious culture and ethics class: Should it remain mandatory, or should it be optional? *TÜBAV Science Journal*, *2*(2), 243-256.

Yılmaz, M., & Akçay, T. (2021). Perceptions of secularism in Turkey between 2002 and 2020 and their reflections on formal religious education: A qualitative study on Imam Hatip Schools and Faculties of Theology. *Journal of the Faculty of Theology, Gümüşhane University*, *2*(20), 152-186. https://doi.org/ISSN:2146-7900.

Yirci, R., & Kocabaş, İ. (2013). Discussions on privatization in education: A conceptual analysis. *Turkish Studies*, *8*(ue 8), 1523-1539. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.5173.

Zaim, S. (2011). The development of the education system in Turkey (The impact of Westernization on education). *Journal of the Faculty of Economics, İstanbul University*, *45*(1-4), 490-518.